

Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko - podučen list.

Štev. 12. V Celovcu 1. decembra 1866. IX. tečaj.

Pesem.

(Zložil Fr. Levec.)

Kakor solnce zlato,
Solnce spomladansko
Zgreje in otaja
Goro veličansko,

Tako časi mene
Ogenj živ prešine,
Ljubav do nesrečne,
Svete domovine.

Zopet da v samije
Vrne se življenje,
Da goro pokrije
Cvetje i zelenje :

In takrat navdaja
Moč me domišljije,
V srcu pak mi vstaja
Roža poezije.

Hči mestnega sodnika.

(Izvirna zgodovinska povest iz 15. stoletja, spisal J. Jurčič.)

(Konec.)

VI.

„Kako je govoriti? Ali ne tako, da je lepa deklica, kakor sama namalana mati božja v šenklaški cerkvi na strani? Tako je govoriti! Kaj misliš ti, Podplatnik? Zini nam eno, pa še ti, Kolček, eno, da boste dve modri besedi. In potlej bom vaju zaznamoval, dobro bom vaju pohvalil.“

Tako je djal stražar Bojec, na sulico naslonjen, ko je kaka dva tedna po povedanih dogodkih nekega večera zbrano imel vse svoje kraljestvo od Platnika do Sušnje.

„A-hà“, djal je oče Podplatnik skozi nos.

„Slabo si se mi odrezal. Pireh, domisli me, da ga bom slabo zaznamoval. Hči mestnega sodnika se mora bolje pohvaliti. Kaj ni tako govoriti? Je-li, Pireh, da. Domisli me, da ga bom slabo zaznamoval, pravim.“

„Bom“, odgovori Pireh.

„Bom, — kaj je ta beseda, — bom, bom. Človek ima jezik, da več govori, ko samo bom, bom. Še tebe bom zaznamoval, in te bom! Koliko je to besedi — bom. Samo ena je, kaj ne Sušnja?“
Rekši upre stražni glavar Bojec svoje male oči v Sušnjo.

„Samo ena beseda je, in še ena majhena“, odgovori ta.

„No prav si govoril. Ena, in še ena majhena; to je res, to je dobro povedano, prav dobro. Ti si beseden. Tebe imam rad, prav po božjih in cerkvenih zapovedih te imam rad. Ti boš z menoj hodil. Midva sama bova govorila. Kaj ni res, Kolček?“ „Res je, Bojec“, odgovori Kolček.

„Dobro si rekel, Kolček! Primojduha, dobro! Mi smo mi, in smo, kar smo, kaj ni res?“

„Res. Naj bo sodnik zaprt ali kar hoče, in njegova hči, kjer hoče, mi smo mi“.

„Dvanajst sto zaznamovanih! dobro in res je to. Kaj praviš ti, Kolček, ki si ubrisane glave, kje je hči mestnega godnika? Kaj praviš. Lepa je bila, to pa to, lepa, kaj ni bila? Se jaz sem jo rad pogledal, ki sem v letih — ne rečem, da bi bil star, tega ne rečem, a lepa je, govori ti, kakor češ. Kaj praviš, kje je?“

„Pes jo vedi! Kaj mi mar, in tebi nič mar, in nam vsem nič“, pravi Kolček.

„To pa jaz vem“, — pravi Podplatnik.

„Podplatnik vé; ali si slišal Sušnja, Podplatnik vé! Govori in povedi, kako veš. Jaz bi bil stavil, da je pol tvoje glave prazne, pol s slamo natlačene in pol vrag te poznaj kakove, potlej še le pol pametne. In ti bi bil tudi stavil, Sušnja, in ti, Kolček, mi vsi trije. Kako veš? Glejte si, Podplatnik bo še več vedel, ko jaz Bojec, ki sem mu po viši gosposki za glavo postavljen. Kako veš?“

Čuvaj Podplatnik je malo zaničljivo pogledal Bojca in kompanijo ter začel praviti: „Kaj ne veste, da tisti ljudjé, ki na pismo beró, več vedó, ko mi“.

„Kaj pak da vemo, kaj pak!“ seže mu Bojec v besedo.

„No, — pravi Podplatnik — naš poglavar ima enega meniha. Ta zna brati in je tudi druge naučil; tudi tistega Laha, tistega mladega. Ta je pa nekje bukve dobil, tam noter iz Benedek je bukve dobil, v katerih se tako zapisano bere, da človek lahko samega vruga pokliče; in ta vrag pomaga človeku, da vse stori, kar če“.

„Kako se pokliče ta vrag?“ vpraša Bojec.

„Tega niso povedali. Pravijo pa, da je Lah, ki je pri glavarji, nekemu ribiču v Krakovem črnega mačka ukradel, ki je imel belo liso na repu. Tega mačka je nesel za rep ob Ljubljanci enajsto uro po noči. Tam ga je za vrbov grm privezal in drl in mu živo srce iz drobovja vzel. To srce je z neko meščavo mazal in je potlej dal hčeri mestnega sodnika. Zató je pa morala z njim iti, kamor je hotel“.

„Dobro povedano to, kaj ni res?“ praša Bojec.

„Ali prav po postavi“, odgovori mu eden.

„Kako si pa ti vse to pozvedel?“ praša Podplatnika.
 „Kako sem zvedel? Jaz nisem nič zvedel. Moja babnica ima tako napeljanó, da ona vse zvé. Moji babnici je pravila neka sosedá in ta je vso resnico slišála iz ust tiste ženske, ki je pri sodnikovi hčeri služila.“

„Tako je že vse istina, babe vedó, te imajo dobre nosove. Pa kaj meniš ti, Podplatnik, in mi vsi, kaj menimo, ali je res dežel-ski poglavar zaprl sodnika našega, ali je to prazen glas med nami, kakor se pravi, kaj menimo? In če menimo, da ga je res, prašam jaz in mi vsi vprašamo, ali nam to škodi ali nam ne škodi. In če nas nima kdo soditi, ako celo noč ne čujemo, menim, da nam ne škodi, torej nam ne škodi. Kaj ni res taka postava?“

In nihče ne bi bil Bojcu izgovarjal, ko se ne bi bil Kolček nanagloma domislil, da mu je v velicih silah in nadlogah ravno mestni sodnik to krušno službo naklonil; zato je imel v tem hipu toliko možate vesti, da je djal: „Veste kaj, to ni tako, kakor si ti, Bojec, rekel. Gospod Sumerek je bil pošten mož, na to se jaz trikrat privérim. Dokler je on bil, ni se nikomur v mestu v oči drezalo, da bi on ne bil na noge stopil. Zdaj pa, kar je on zginil, naj bo že zaprt ali naj je po svetu šel kakor ubežen Tomaž, ta čas je že dosti ljubljanskih meščanov pobitih po glavarjevih ljudéh. In Bog vedi, če še nas enega kaj enacega ne čaka. Zató jaz trdim, da nam škodi, ker mestnega sodnika ni.“

In Bojec, najmodrejši med njimi, je hitro prevdaril: če mestni sodnik pride na sodnijo nazaj, utegnil bi izvedeti, da sem jaz tako in tako o njem mislil. Zató je Bojec s svojo suho sivo glavo poki-mal, s sulico ob tla trčil in djal: „Kar Kolčka poznam, zmerom ga imam za dobrega zaznamovanega in za pametnega. Resnico je zinil in kdor pravi, da je ni, temu jaz butico ubijem, jaz sam.“

Vem, da bi bili ti hrabri možjé še več zanimljivega uganili ta večer, ko ne bi bili ravno zdaj zagledali tropo Averspergovih ču-vajev, ki so od tistega poprej omenjenega večera kakor nalašč in mestu kljubovaje vsako noč okrog hodili. Bojec in tovarši so se kakor miroljubni neškodljivi možički bali kacega prepira z oholimi vojaki, zato so se brž poskrili vsaksebi, kakor piščeta v prosénico pred kraguljem.

Mežavo je gledal mesec skozi gosto meglo nad Ljubljano, kakor da bi mu malo mar bilo za izvirne te razgovore. Pač ni čuda, zakaj če je tudi nam dovoljeno, kar je temà poetov in pravljíčarjev pred nami že storilo, da se tej svetilnici vid in sluh natvezuje, videl in slišal je to kakor vsako noč po daljnem svetu marsikaj, kar ga je morda bolj zanimalo. Če se tedaj ravno tiste noči ž njim vred še drugam ozremo, najdemo nov prizor, novo črto v našo, škoda da le površno sliko.

Na južni strani Ljubljane, kjer zdaj od vlade cesarja Franca sem rodovitna raván leži, vleklo se je v prejšnjih časih močvirje, gnjezdo navodnih in močeradnih živali in izhlapišče nezdravja in pustobe.

Ob vzhodnji strani je držala pot proti Ljubljani. Pozno po noči je po tej poti z brzim korakom tekla človeška podoba. Po lehkem in gosti stopinji bi bil gledalec spoznal, da je ženska, ko bi že tudi ne bil razločil celega telesa, ki je bilo zavito v dolgo črno halo, v vojaški plašč, kateri je bil kakor za obrambo proti mrzli mokreči megli tesno čez glavo potegnut.

Kakor bi se hotela oddehniti, postala je pozna popotnica, skrbno ozrla se po bičji in ločji, rastočem po močvirju in naposled za seboj nazaj. Pri tej priliki je njena roka nekoliko popustila odejo in videl se je mlad blede obraz posebne dekliske lepote.

„Turjak se ne vidi več! O Bog in sveta mati božja, pomagaj mi!“ Rekši se deklica zopet spusti v lehek tek. Pa pot je bila opolzla, sem ter tje celo blatna. Zató jej je stopinja večkrat zastala in čem dalje je bila, tembolj je jela pešati. Videlo se je, da nježna nožica ni bila vajena dolzega pota. Tudi se je pri najmanjem šumu plaho ozrla in lice je vselej še bolj zabledelo.

Že precej pota je bila naredila. Megla se je vedno bolj zgoščevala, tako da je komaj za dva koraka videla pred seboj. Tudi veše, ki so nad močvirjem čudovito plesaje deklico spremljale s svojo čarobno svitlobo in katerih poprej z neko grozo še gledati ni mogla, zginile so zdaj v gosti megli.

Naposled ni mogla več ni koraka storiti. Vsede se na jarek in zdihne molitvico do Marije device, da bi le še eno uro mogla hoditi, da bi prišla do kacega stanovanja. In kakor bi se čutila nekako okrepcano, skloni se zopet po koncu in tiplje z nogami dalje. Komaj dvajsetkrat je stopila in že se jej je zdelo, da hodi dve uri. Mrzel pot jej oblije hrbet in hotela se je vleči na tla in čakati, dobre ali slabe osode.

V tem hipu zagleda brlečo luč iz megle. Videlo se je, da je prav blizu. Stala je vedno na enem mestu. Morala je tu kaka hiša stati in upanje, da so tukaj dobri ljudje, ki jo bodo sprejeli in morda še — preganjavcev oteli, dalo jej je z nova moči, da je rinila naprej. Kmalo je bilo razločiti obrisje male samotne kočice, ki ni stala daleč od pota.

Okence na sprednji strani je bilo tako visoko, da ni mogla videti, kdo je v hišici, da-si je neki ravš slišala. Spela se je kviško in potrkala. Toda še le, ko se je lastnik prepričal, da je zunaj ženski proseč glas, prišel je na duri in odrinil zapah.

V borno izbico stopivša je deklica videla razen mladega, visoko in močno zraščenega človeka, ki jej je odprl, samó še staro ženico, ktera je brez vsega dela sedela na nizki, pol podrti postelji.

„Prosim vaju v imenu križanega Boga, imejte me čez noč. Jaz sem uboga preganjana ženska brez varha in brez pomoči“, prosila je deklica.

Stara žena in sin njen sta čudoma gledala nenavadno beračico, ki je imela, kakor je bilo videti, zlate zapestnike in dragoceno obleko pod starim moškim plaščem.

„Andrejko! — djala je čez nekaj časa starka svojemu sinu — poprašaj to lepo gospico, ali ni s kacega grada in ako hoče, da jo domú spremiš“.

Andrejko, atletičen sin stare žene, pak je strmé in z odprtimi ustmi debelo gledal lepo deklico. Kaj tacega svoj živ dan ni še videl in zdelo se mu je, kakor bi se mu senjalo.

„Čez noč bi rada bila pri nas, mati!“ pravi sin.

„Sleva! kje bo pa spala, spremi jo domú, strah je je. Mene je bilo tudi strah, ko je bil tvoj oče še tako mlad, ko si ti zdaj. Kje bo spala pri nas? Gospoda ima mehke postelje. Midva nimava nič tacega. Na klopi ali na slami je pretrdo“.

Pa dekličina lepota in njene prošnje so mladega gospodarja toliko omečile, da je materi prigovarjal in na vso mogočnost ugibal, kako bi se potnici postreglo, da bo dobro. Ali ko je deklica na njuno vprašanje po vrhu razložila, da ni iz nobenega gradú v okolici doma ampak iz mesta, da je bila vjetnica hudobnih ljudi na Turjaku, prestrašilo je to starko zopet tako, da je še bolj odvijala, rekši: „Gospodje iz Turjaka so hudi gospodje. Če zvedó, da sva midva vam pomagala uiti jim, hišo nama požgó, kravo iz hleva izvlečejo in naju po svetu poženo. Kakor pravite so vam morda že zdaj na sledu in Bog sam nas varuj, ko bi vas túkaj zalótili“.

„Dva naj le prideta ali pa trije, — odgovori sin. — Jutri ne bodo imeli kam kosila devati, jaz bom vsacega razparal, kdor bo stopil na naš prag, mati!“

Tako je bilo naposled ukrenjeno, da tujka ostane.

Ali komaj sta jej mati in sin za silo postlala, ko se zasliši zunaj klopotanje konjskih kopit in precej potem je nekdo na vrata nabijal in svetilnica je sijala skozi okno v kočó.

Andrejko je hotel sekiro izza trama sneti, pa mati, ki se je bala za-nj bolj ko za hčer druge neznane matere, branila mu je na vse kriplje. Tudi deklica, ki se je bila za prvega pol v nesvesti bleda vsedla na začrnelo klop, stopila je zdaj med mladenča in duri ter djala: „Poslušaj mater, pomagati mi ne moreš. Naj mi Bog pomaga, tebi pa naj bo dobro za tvojo blagosrčnost“.

„Le pustite me, in videli boste, koliko se jih bojim. Vi se pa skrijte, tje pod klop, jaz vas zagrnem. Kdor bo hotel kaj vohati po hiši, temu ubijem glavo in Bog mi greh odpusti“.

Starka je med tem pri poslednjem oknu malo glavo ven pomodila. Bodi-si da je bilo pretemno, ali da ni že dobro videla, izmed treh mož, ki so pred hišo stali, zapazila je v naglici samo enega, ki je s svetilnico v roci na vrata trkal.

„En sam je, morda ga z lepo odpraviš, Andrejko! Ali varuj se ga in nič žalega mu ne stóri“, pravi mati.

„Vi ste neumna žena, mati“, reče sin in ob enem z nekakim čudnim glasom zarohni skozi okence ter sekiro pokaže. V hipu je bil pri družem okencu možki obraz videti, ki je v kočó gledal. Videla ga je samo deklica, pa zavpila je na glas. Koj potem je pristopila k mlademu domačinu ter djala: „Stoj, pomagati mi ne moreš,

to vem. Ali večo dobroto, kakor ko bi me zastoj branil, storiš mi, če to-le pismo neseš v mesto in oddaš kupcu Simonu Grniščaku. Reci, da mu to pošlje hči mestnega sodnika“. Četrť ure poznej so trije jezdeci drevili od kočje proti južni strani, od koder je bila prišla uboga jetnica. Prvi je imel pred seboj na konji nesvestno deklico, bil je Cirijani.

VII.

Meščanje ljubljanski niso vedeli, kam je sodnik nanagloma zginil. Zakaj da-si ravno se je bil hitro glas zagnal, da ga je deželni poglavar zaprl, raznesli so vendar poglavarjevi ljudje kmalo drugo novico, ki je pravila, da je mož sam pobegnil, samo da bi se glavarju odtegnil, ki je imel piko na-nj; da, celó poglavar sam je očitno govoril, da ne vé za-nj, da bi ga pa hotel kaznovati zaradi prikrivanja pobojnika njegovega hlapca. Ta poslednja novica se je nekterim tolikanj verjetniša zdela, ker tudi hčere ni bilo v mestu. Res da se je vedelo, da je Cirijani, ki je bil poslednji čas pri Averspergovih, deklico odpeljal. Ali vedelo se je tudi, da je bil ta Italijan poprej z mestnim sodnikom znan, da ga v zadnjih časih ni več videti pri poglavarji in tako so sklenili nekteri, da je bilo to odpe-ljevanje samo prevara sodnikova, ki je potem sam laglje umeknil se.

Drugi pa, ki so glavarja natančneje poznali, sodili so, da v vsej tej reči vendar-le več tiči, kakor se je videlo. Med temi je bil tudi Simon Grniščak. Večkrat je ta mož skušal nekaj veljavnejih svojih vrstnikov napraviti, da bi naravnost in očitó stopili pred poglavarja in ga obdolžili. Pa kakor vselej, tako so bili tudi tačas ljudje oprezni in strašljivi. Da-si mu jih je veliko pritrdilo, da bi bilo to dobro in prav, bali so se vendar vsak za-se, menili so, da jim primanjkuje dokazov, in so ukrenili, da naj se reč še odloži, dokler od te ali one strani luč ne posveti. Da so to vsi želeli, to je gotovo. Glavar ni namreč nikakor pokazal želje meščanom se prikupiti, temuč od dne do dne so ga sovražili bolj, ker je neusmiljeno najmanjše vzroke porabil, da je, kakor letopisec pravi: „divjal med meščani ljubljanskimi sè smrtjo in pobjem“. To pa tem laglje, ker mesto ni imelo samostojnega sodnika in si ga še izvoliti ni upalo.

Na enkrat pak so se reči spreobrnilo na toliko, da so vsaj nekteri dobili skazano to, kar se jim je pred najbolj verjetno zdelo. Kupec Simon Grniščak je namreč neko jutro dobil malo pisemce, ktero mu je mlad kmet prinesel. Hitro je spoznal, da so to črte znane roke — hčere mestnega sodnika. Pisano je bilo samo malo besedi in nerazločno, ker je bil listič star in razvaljan, vendar je Simon razbral besede: „Moj oče je v poglavarjevi hiši v ječi. Mene kakor vjetnico držé na Turjaku. Pomagajte očetu, odpustite mi mojo nekdanjo nehvaležnost; če se še kedaj vrnejo časi prejšnjim enaki, ne bo za očetom človeka na svetu, kteremu bi bila več dolžna in več storiti pripravljena, ko Vam“.

Zdaj je imel kupec dokaz v roci in nemudoma se je lotil dela. Še tisti dan je vedelo vse mesto, da mestni sodnik Sumerek ni po-

begnili, temuč da ga ima poglavar zaprtega. Meščanje so bili srditi. Tam pa tam se jih je zbiralo po gručah in posvetovalo, kako bi se dalo pomagati. Poglavarjevi ljudje so zapazili, da je večina meščanov oboroženih, da vsi nekako potuhnjeno in temno gledajo. Tudi protinja in rotenja je bilo slišati. Vendar celo popoldne je bilo še vse tiho. Čakali so meščanje, kaj bodo povedali prvaki njihovi, ki so šli k poglavarju.

Ko so pa ti prišli in povedali, da Aversperg taji, da je častite može skoro z grdo odgnal, bil je upor gotov in se je začel s tem, da so rokodelci in kmetje zapodili nekaj glavarjevih hlapcev. S krikom in vikom so se zbirali pred mestno hišo z raznovrstnim orožjem. Od trenutka do trenutka je drhal naraščala, hrum in hrup je bil vedno večji. Naposled se cela truma vzdigne proti poglavarjevi hiši. Tam je bil Aversperg v hitrici zbral nekaj svojih ljudi. Pa spoznal je brz, da se kacemu uporu, kakor mu je ravno zdaj žugal, v tem hipu ne bi mogel ustavljati, kajti veliko poprej zbranih hlapcev je bil ravno poprejšnji dan poslal na svojo grajščino v Turjak. Nasproti pak je spredidel, da je velika nevarnost za-nj, če ga razkačeni meščanje v roke dobodo.

V skrbi tedaj je koračil mož po sobi gori in doli, ko mu eden služabnih ljudi naznani, da se velika drhal vali. Ukaže naj se vsa vrata zapró, in da naj bodo hlapci pripravljene, pa samo za brambo.

Potem vzame ključ in pravi sam pri sebi: „Zdaj mi utegne samo on pomagati“.

Rekši koraka čez mostovže tje do zadnjega kota, kjer so bile samotne duri. Ko odklene, stopi v malo stanico, ki je imela samo eno okence, premreženo z gostim železjem. Pri majhen mizici je sedel precej postaren mož, bled in upadel, ter glavo podpiral. Ni bilo lahko spoznati — Sumereka — mestnega sodnika.

„Dober dan!“ ogovori ga Aversperg ter duri za seboj zapre.

„Tega mi vi ne voščite iz srca, zatorej se vam ne bom za-hvalil“, pravi sodnik. „Jetniku ni noben dan srečen, najmanj pa bi ga smel s tem prijaznim odgovorom hinavsko nadlegovati tisti, ki ga brez pravice v zaporu ima“.

„Zapora se lahko to uro iznebite, ako vas je volja. Neko malenkost mi boste obljubili“.

Sodnik ga srpo pogleda. „Kaj vam hočem obljubiti“.

„Samo to, da se ne boste nad menoj maščevali, da ostane tiho, kar je bilo med nama, in da svoje ljudi v red spravite“.

Nehoté se je Sumerek nasmehnil in samodopadljiva misel ga je obšla, da se je plemenitaš visoke rodovine, njegov največi so-vražnik ponižal pred njim. Koj pa je premagala njegova boljša natora in djal je: „Gospod poglavar, jaz sem kristijan. Maščeval me bo drugi, viši gospod, sam se ne bom. Jaz vam sam rad odpustim. Vendar govorili ste še drugo besedo, da naj svoje ljudi v red spravim, kaj ste hoteli s tem povedati?“

Zdaj je bil krik in ropot slišati. Meščanje so že nabijali na vrata.

„Kaj to pomenja? Orožje sem slišal!“ pravi sodnik. — „Vem, vidim, v najhujši sili ste k meni prišli. Mesto je oboroženo proti vam! Ali ni res tako? Bojim se, da imajo ljudje vzroke, zakaj ojnice prestopljajo. Bojim se pa tudi, da vam ne bi mogel pomagati.“

„Ti lahko pomagaš, mož, in moraš. Če ne, nabrusil bom jaz svoj meč v tvoji krvi; potem bo raji klal pse tvoje vrste tu doli.“

Sodnik se mirno vsede na stol nazaj in pravi: „Tukaj sem, star, siv in brez brambe. Porini, usmrti me. Prav po svoje boš storil.“

Toda namesto v sodnika, porine glavar meč v nožnico nazaj, in kakor bi se nekaj družega premislil, razvedri se mu čelo, stopi dva koraka proč in pravi: „Meščan, tudi tvoja hči je v moji oblasti. Stori, [kar ti velim, in obetam ti na svoje viteško poštenje, da jo doboš nazaj.“

Sodnik je barvo spremenil. Tresel se je, ko je vstal po koncu, in pogleda njegovega bi se bil vsak drugi prestrašil.

„Tudi moja hči! Moj otrok! Kje ga imaš?“

„Prisegel sem, da jo doboš nazaj, prisezi ti, kar ti velim, brž, sicer je prepozno.“

„Prisegam na Boga, na svoje izveličanje, a daj mi otroka, nepokvarjenega, poštenega!“ — izgovoril je sodnik in v hipu je glavar odprl duri in odpeljal starega moža.

Zdajci se med krdelom na ulicah prikaže visok mož, nihče ni vedel, kedaj in od kod je prišel. Glas je šel od ust do ust: „sodnik, sodnik!“ in ko bi mignil, je divji hrum potihnil.

„Meščanje, — govoril je sodnik — če sem kedaj prav govoril in delal za vas, če ste kedaj moj svet in mojo besedo poslušali, slušajte me zdaj. Naj se vsak izmed vas mirno vrne domu! Ne smemo si sami pravice delati, temuč pustimo to Bogu in tistim, ktere je on postavil.“

Dalje Sumerek ni mogel glasno govoriti. Simon Grniščak se je prerinil do njega. „Pomagaj, da spraviva ljudi domu, če nočeš svojega prijatelja v zgodnji grob zakopati in hčer njegovo izdati“, djal mu je tiho sodnik.

Čeravno ni bilo lahko delo, razkačene ljudi utolažiti, imela sta vendar ta dva moža toliko veljave, da se je v kratkem času drhal razkropila. Ko se je storila noč, stala je še tam pa tam pred hišami kaka razstavka meščanov, ki so kleli glavarja in ukrepali, kaj se bo iz tega naredilo, ali pa ugibali, kje je bil mestni sodnik, kako je na enkrat med ljudi prišel in zakaj pač ni pustil, da bi bili glavarja pregnali, ali potolkli.

Sodnik in nekaj veljakov pa je imelo druge pomenke o istem času v Simonovi hiši. Sumerek se je svoji častni službi odpovedal za ta čas, kar bode Aversperg glavar, in se ni nič vdeleževal posvetovanj, kaj bi mesto storilo nasproti svojemu mogočnemu zatiravcu. Nihče ni vedel vzroka Sumerekovega ravnanja razen Grniščaka, kateri je bil za začasnega mestnega sodnika izvoljen. Ob enem pa je bilo tudi sklenjeno, da mesto pošlje na tihoma tri veljavniše meščane do vladarja vojvoda Ernesta, kateri naj bi mu potožili, kako novi glavar dela.

VIII.

Aversperg ni mogel pozabiti, kako se je bil poslednji čas ponižal ne samo pred Sumerekom, ampak pred vsemi meščani. Mislil je tedaj, kako bi se dal ta navidezni madež izbrisati. Pokazalo se je bilo, da je preslab, da bi vselej ukrotil svoje podložne. Zato si je zdaj prizadeval kolikor moči zopet utrditi se, nabiral večje število vojnikov okrog sebe in se preselil iz svoje hiše sredi mesta na utrjeni ljubljanski grad. Sicer pa je vsakakor skušal razdražiti meščane še v drugoč, da bi jim pri družem uporuh pokazal svojo moč, katere pri prvem ni mogel. Zapiral je iz malih vzrokov mestne ljudi, prilastoval si kakor popred sodnijo in na smrt obsodil zdaj tega zdaj onega. Večkrat bi se bilo ondanjšnje djanje ponavljalo, pa vodniki mestni so na vso moč vsako enako početje ustavljali obetaje si, da kmalo pride poslanstvo od vojvoda nazaj, in potem se zgodi pravica in pride pomoč.

Kar se tiče glavarjevega obnašanja Sumereku nasproti, bilo je od tistega dne drugačno. Res je Aversperg po svoji misli imel vzrok, sovražiti ga bolj ko vsacega družega, vendar dal mu je bil svojo pošteno besedo, in da-si je napačno razumel človeštvo in njegove natorne pravice, držal se je vendar, kakor ves njegov čas, vere in verskih reči, tedaj tudi svoje prisege. Zatorej ga je pustil na miru in je bil trdno namenjen, tudi drugi del svoje obljube izpolniti, namreč hčer mestnega sodnika iz Cirijanijeve oblasti očetu nazaj poslati.

Nekega popoldne so se bližali trije možje na konjih gradu Turjaku, Aversperg sam, Sumerek in Grniščak. Danes je imel stari sodnik svojo hčer zopet videti. Pa nikakor ni mogel biti vesel; zamišljen je sedel na konji, in ker nekaj potov ni odgovarjal Simonu, obmolnil je tudi ta. Grof pak je bil previsok, da bi se bil menil s tem ali onim plebejcem. Edino, kar jima je od Ljubljane do Turjaka povedal, bilo je to, da kedar se enkrat oprasti svoje obljube in oddá deklico očetu, bode govoril še z obema; zdaj pak se jima ni ničesa bati.

Ko so prišli v grad, zagledala sta meščana dobro znanega človeka, Cirijanija, kateri je strmé gledal, kako je to, da Aversperg pride v tovaršiji teh dveh mož.

„Povejte temu malovrednežu, gospod glavar!“ — djál je Simon — „da, če je še kaj moža v njem, naj se meni zglaší, kedar ga je volja. Jaz bi rad ž njim eno besedo govoril.“

Poglarar ni odgovoril meščanu nič, ampak poklical je Laha na stran in mu djál:

„Prijatelj moj, denes morate vi za-me nekaj darovati.“

„Ničesa vam ne bi mogel odreči, vesel sem, če se vam morem hvaležnega skazati. Morda hočete, da vaša pajdaša shranim?“ vpraša Cirijani.

„Ne, temuč svojo deklico morate dati očetu nazaj.“

Italijan je oči pobesil in omolnil. Koj pa mu je strast zavrela vročo južno kri, stisnil je pest in djál:

„Tirjajte, da svoje življenje zastavim za vas, in bom je. Tega pa ne zahtevajte, sosebno zdaj ne. Brez nje ne morem in nočem živeti. Dva dni in še pozneje, ko sem jo pripeljal sèm, dal bi jo bil nazaj; zdaj se mi zdi, da je malo voljneja, zdaj ne morem“. Tak odgovor je plemenitaša Aversperga tudi razsrdil. Zaničljivo je pogledal Cirijanija in djal:

„Veste vi, da sem jaz svojo voljo do djanja dognal že drugačnim možem nasproti, ko ste vi? Zapomnite si dobro, da imam jaz vam zapovedovati, ne vi meni. Vsak berač prevzeten postane, kedar se nasiti, tako tudi vi. To je pa zaradi tega, ker ste pozabili, da ste prišli k meni čisto gole mošnje ter niste prinesli ničesa, razen kar ste na sebi imeli in suhotno kljuse pod seboj.“

„Tudi pošten meč in poštene rodovine ime in če hočete tudi roko, ki zna odgovarjati na enake besede, ko so vaše“, pravi Italijan.

„Bomo videli,“ odgovori grof ter odide.

Znano je, da malo katero očitjanje človeka, ki ima še nekaj časti v sebi, tolikanj speče, kakor če se v oči vrže beraštvo in se mu še našteva kaj in koliko dobrega je po ne vrednem od nas prejel.

Lehko se tedaj razsodi, kako je bilo Cirijaniju v tem hipu, ki je že po natori bil burne in nagle krvi, zraven pak je živel še v onem času, ko je svet vsako malo resnično ali namišljeno razžalitev menil samo s krvjo popraviti in maščevati.

Gospodar Turjaški je pač vedel, da bi njegov gost njemu vkljub kaj poskušal. Da bi morda z deklico ne pobegnil, ukazal je dvema služabnikoma postaviti se pred duri tiste stanice, kjer je bivala hči mestnega sodnika in jima ostro zapovedal, nikogar izpustiti. Potem je šel zopet k meščanom.

Morda da bi poslednjima nekaj svojega bogastva razkazal, zapovedal je bil že prej meščana pogostiti. Toda stari sodnik se ni ničesa hotel pritekniti, dokler ne bi hčere videl.

Zatorej ju je peljal glavar, brž ko je nazaj prišel, po stopnicah navzgor do sobe dekličine. Ko so stopili v stanico, stala je deklica v sredi, belo oblečena in obrnjena proti vratom. Za roko jo je držal Cirijani. Ko je očeta zagledala na pragu, vskliknila je od veselja, hotela s silo izpuliti se Cirijaniju, a ta jo je trdno držal. Ravno ko je izgovorila besedo oče, izvleče Italijan nož in z divjim krikom zavpije:

„Nihče te žive ne bo meni vzel, tudi vsi grofi Averspergi ne“.

Rekli jo v srce zabode.

Stari sodnik ni besedice črnil, kri mu je šla z lica, naslonil se je na zid, zdrsnil in omedlel na tla.

Tudi grofa je naglo hudodejstvo tako prevzelo, da za prva ni vedel, kaj storiti.

Poštenjaka Simonā je sicer tudi osupnilo, a ne toliko, da bi si v svesti ne bil, kaj je po njegovi najboljši pameti potreba. Predno je mogel Cirijani uskočiti, bil je Simonov kratki meščanski meč v trdni vajeni roki. Boj je bil kratek. Lah se s svojim nožem ni mogel braniti. Kmalo se je zvrnil.

Dve duši ste šli skoro ob enem pred sodnji stol odgovor dat. Pač se je ena laglje odgovarjala od druge. V trenutku je bila soba polna služabnikov, ki so strmé gledali, kaj to pomeni.

Tudi gospodar je bil med tem reč po svoje premislil. Ukazal je hlapcem, naj starega sodnika in njegovo mrtvo hčer spravijo v mesto. Grniščaka pak je zapovedal zapreti, rekoč, da v njegovi hiši nima nihče pravice koga kaznovati, ko on sam in njegovi bratje. Zastonj se je Simon izgovarjal, da je tudi njemu varnost obljubljena, zastonj se je hlapcem srdito branil ko medved, polomili so ga do tal in moral je v zaporu ostati.

Med tistimi dnevi, ob katerih je Ljubljana, osredok lepe kranjske dežele, svojega vladajočega vojvoda z gromovitim veseljem pozdravila, šteje se tudi pepelnična sreda leta 1423. Ta dan je bil Ernest sam v Ljubljano prišel, da bi mestu zopet povrnil mir in pokoj.

Koj ko je bil zaslišal od poslancev mestnih, kako deželni poglavar Aversperg pod noge meče sveto pravico, poslal in sklical je bil v Ljubljano več veljavnih mož, svetnega in duhovskega stanú, ki so imeli nalogo, Averspergove pregrehe preiskovati, in če se vresniči, kar meščanje tožijo, ostro soditi ga.

Da-si ravno so ga ne samo njegovi sorodniki podpirali in zagovarjali, temuč tudi večina kranjskega višega plemstva, bil je vendar odstavljen in na smrt obsojen.

Ko je tedaj na omenjeni dan vojvoda sam v Ljubljano prišel, da bi razjarjene meščane potolažil in deželi družega poglavarja postavil, ponudila se je bratoma obsojenca, Herbartu in Leopoldu Averspergu, prilika, na čelu velike množine sorodnikov in prijateljev za pomiloščenje prositi. Vojvoda se je menda tudi bal zameriti se tem mogočnim možem, zato se jim ni upal prošnje odbiti. Tako je Juri zaslužen kazni odšel, če ni bilo toliko ponižanje za prevzetnega in ošabnega grofa že kazni dovolj.

Na njegovo mesto je bil za deželnega poglavarja izvoljen Ulrik Šenk z Ostervca, s katerim so bili menda Ljubljančanje bolj zadovoljni, ker zgodovina nič slabega o njem ne ve.

Sumerek, ki je bil pri sodnji proti Averspergu eden najglavnejih tožnikov in prič, ni dolgo živel. Šel je kmalo za hčerjo, popred pak je še videl, da je bil na njegovo mesto za sodnika izvoljen njegov prijatelj Simon Grniščak, ki je bil še pred sodbo iz zopora izpuščen. Ker prve neveste, katero si je bil izbral, ni mogel dobiti, ostal je žive dni zvest svetemu pismu, ki pravi, da je „bolje, če človek tako ostane“.

Značaji iz življenja našega naroda.

(Spisuje F. Kočevar.)

I. Butelj - Matevž.

(Konec.)

Da se značaj Butelj-Matevža še v lepši svetlobi pokaže, nate h koncu to-le kratko pripoved iz mojega življenja.

Bilo je leta 185*. Oktavjanarji se zberemo v vzajemni slovo-dajni „valete“. Vesela družinica nas je bila skupaj. Kakor mladi sokoli, kedar jim kriluta ponarastejo, veseli svoje gnjezdo zapusté; ravno tako smo tudi mi zapuščali veseli tisto gnjezdo, ki se mu gimnazija pravi, zakaj godni smo bili. Vsak je imel spričalo v žepu, da je zrel. Profesorji so kakor koklje skoz osem let na naših glavah valili, in iz vsakega kako klico izvalili; žlaportka ni bilo med nami. Veselo smo kupe vzdignivši trčili, dobro vedé, da jih poznej nikdar več ne bodemo. Razni potje, ki smo je potem nastopili, bili so tako vsaksebi držeči, da nas bodo težko težko kdaj več vse skup speljali!

Tu je bil eden, ki si je duhovni stan izvolil, „in spe“ kak vladika ali kardinal! Zraven njega je sedel drugi, ki je v sebi čutil poklic za vojaštvo, „in spe“ kak slaven general! Poleg tega je sedel kak diplomat „in spe!“ Na dalje astronom — pisatelj — učenjak itd. se vé da vse le in spe! Tako smo sedeli vsi eden do drugega na okrog. Vse nas je pa ta ista misel navdajala, da bo vsak v svojem stanu, v svojem delokrogu stebel slovenstvu. Vsi smo si roke podali in sveto obljubo storili, da hočemo, kamor koli nas osoda razkropí, iz vseh žil vse žive dni delati za blagor našega ubogege slovenskega naroda, ter mu biti tako moč in pomoč. Svesti smo si bili, da je v naših mladih prsih bodočnost našega naroda! In to boljšo bodočnost smo v naši domišljiji videli obdano z zlato zarijo omike in ljudskega izobraženja.

Kar je bila tačas bodočnost, to je dan danes sedanjost. Iz zlate zarije ni napočil svitli beli dan, ampak temni oblaki nevednosti visé danes ravno tako nad našim narodom, kakor so viseli tačas in od pamtíveka!

Pa kako je ta nadepolna rumena zarija tako grdo mrknila?

V sledečem bo našel odgovor čestiti bralec.

Prešlo je med tem deset in nekoliko let. Vsak izmed nas je prišel do svojega kruha, eden do kosa, drugi do krlja. Slučaj nanese, da srečam nekega dne moža v „reverendi“. Ko ga bolj ostro pogledam, spoznam v njem svojega nekdanjega sošolca Jožeta. Eden je bil drugega vesel. Gledala sva si v obraz, kakošna sva še kaj po tolikih letih. On je imel gladko kožo kakor poprej, zakaj dobro se mu je godilo. Meni je pa vsako leto kako brazdo ali brazdico, ki znači trud ali skrb, v lice zagreblo. „Veš kaj, Nande, pravi, obišči me; jaz stanujem tù in tù in sem ob tem in tem času ves dan doma. Pogovarjala se bova kaj od starih časov, kako je tačas bilo in kako

je zdaj.“ O določenem času pridem na oznamovano mesto. V razgovoru zavrnem tudi besedo na slovenščino, prašaje ga, ktere slovenske časnike kaj bere, in zakaj svoj talent zakopava, zakaj nič ne piše. „He dragi moj Nande! pravi, v tem obziru sem jaz zdaj čisto drugih misli kakor sem bil ko gimnazijalec. Naša prava domovina je unkraj tega sveta, in Bog ne praša po narodnosti, če koga pred sebe pokliče. Tačas sem bil neskušen mladeneč, otrok tako rekoč, in nisem vedel razložiti, kaj mi je v prid in korist, kaj ne. Če bi naš vladika zvedel, da se jaz s slovenščino vkvarjam, nikdar me za župnika ne postavi, še ko deficiente me ne mara v kak frančiškanski samostan vtakne. „Exempla trahunt.“ Vladika ima povsod svoje ogleduhe, in gorje mu, ki ga za slavista ovohajo!“ Tako je moj sošolec Jože govoril, ki so ga poznej za šolskega ogledlo postavili. Meni je kar šumelo po glavi, kakor bi čul šumenje valov vesoljnega potopa! Nisem vedel, ali ne vidim prav, češ, ta ni tisti Jože, ki je bil kdaj tako ognjen rodoljub; ali le ne slišim prav! „Kaj misliš, da sem tako butelnast, je na dalje djal, da bom po nekem abstraktnem fantazmu grabil, konkretno faro pa pustil!“

To je bil, dragi bralec, prvi oblak, ki je zarijo zakrival. Tolažil sem se: saj niso vsi taki, kakor je ta. Naredil sem križ čez Jožeta, ter si sam pri sebi mislil: fej te bodi!

Malo potem se snidem na nekem kolodvoru z drugim svojim bivšim kolegom Davorinom. Dve svitli zvezdi na ovratniku, svitla sablja na strani in svitle ostroge na podpetnikih, vse to se mu je kaj lepo podajalo. Bil je mož brhek in zal, na kakoršnih žensko oko rado obvisi. Bil je častnik pri nekem domačem polku. On me pozdravi, ko me zapazi. Mislil sem si, da si je ne mara zato domači polk izvolil, da bo med svojimi, da sliši vsaki dan zlasti materni jezik itd. Kratke sanje! Ko sem začel o slovenščini govoriti, kar začudil se je in zavzel, da jaz še zmerom tam stojim, ali bolje rekoč čepim, kjer sem čepel pred desetimi leti! „Veš Nande! rekel mi je na kratko, jaz na komando živim, na komando umrem. Cesar dá na dan „pol hleba in kar je treba“ za drugo mi pa mar ni. Če pa ti še zmerom to staro godeš, obžalujem te, nikdar ne boš prišel do celega hleba. Bodi pameten, in ne butelnast! Saj vendar vidiš, da s slovenščino ne gre! Prebudi se enkrat iz svojih sanjarij! Tako je moj Davorin govoril; meni to čuvšemu, pa je kri kar pod nohti gorela. Davorin je bil drugi oblak, ki je zarijo zakrival. Tolažil sem se: saj niso vsi taki, kakor je ta. Naredil sem križ čez-nj, ter si mislil: fej te bodi!

Tretji kolega, ki sem ga čez deset let srečal, bil je Franjo. Študiral je pravoslovje in postal visok uradnik. O slovenščini se še kar nič razgovarjati ni hotel. Slovenščina je bila za-nj, kakor se je izrazil, najzadnja smetenščina. „Tam je moja domovina, kjer je dosta kruha in vina“, je djal, ter se pri teh besedah rahlo po trebuhu potipal. „Jaz zdaj svet skoz druga očala vidim, nego sem ga pred desetimi leti gledal! Zato pa tudi ti, moj Nande, nisi „ad altiora“ prišel, ker se le s takimi stvarmi pečaš, kar ni nič. Dokler sem bil gladen

nisem imel časa se s slovenščino vkvarjati; zdaj pa ko sem sit, zdi se mi to celo odveč. Mene slovenščina ni nikdar napasla, nemščina pa že, ergo — je sklenil — moram za to biti, kar je nasproti tudi za mé! Pač bi rekel svet, da sem pravi Butelj, če bi drugače delal. Ta visoki uradnik je bil tretji oblak, ki je zarijo zakrival. Tolažil sem se: saj niso vsi taki, kakor je le-ta. Naredil sem križ čez-nj, ter si mislil: fej te bodi!

Četrti kolega, s katerim sva se našla, je bil Štefan. Izšolal se je bil na visokem dunajskem vseučilišču. Postal je dohtar raznih učenosti. „Dragi moj Štefan! sem djal, ti si zelo učen, moder in pameten mož, napiši nam Slovincem matematiko. Že precej šolskih knjig smo skrpali, matematike za gimnazije pa še nimamo. Saj še nisi pozabil naše reve matere Slovenije, saj ti še staro domorodno srce v prsih bije!“ „He, dragi moj Nande, je djal na to, Slovenci nisi občinstvo za mene. Moja učenost ne more tako nizko doli stopiti, da bi za-nje šolsko knjigo napisal. Jaz hočem, da bo moje ime dalje po svetu in čez okean slovelo in zvonelo, ne pa samo med Blatno vasjo in Kravjo dolino. Bil bi pač buteljnost! Jaz se nisem šolal za poldrugi milijon ljudi, ampak za celi svet. Pa ne misli, da več nisem slovenski rodoljub, kakoršen sem bil nekdaj!“ „„Priatelj, sem djal, jaz za tvojo rodoljubnost ne dam ne piškavega oreha, pa če bi jih na vagane meril! Zakaj rodoljubnost, ki ni rodna, ni v mojih očéh nobena rodoljubnost. S tvojim rodoljubjem je nam Slovincem ravno toliko pomagano, kakor s tvojim nerodoljubjem. Pravo rodoljubje mora se v djanjih, v delih kazati!““

Ta učeni mož je bil četrti oblak, ki je našo zarijo zakrival. Tolažil sem se kakor pri prejšnjih: hvala Bogu, saj niso vsi taki, kakor je le-ta! Križ sem naredil čez-nj, dalje šel, ter si mislil: fej te bodi grdoba grda!

Kdo je že bil v Zagrebu na „Kraljevo“ na „Štefanovo“ 20. avgusta! Velik semenj je in narodni shod. Na novem trgu, ki ga bodo zdaj v „Zrinjskijev“ prekrstili, je vse živo. Tu so „gajdaši“, okoli njih Turopoljke kolo plešejo, tam je starec — slepec, ki gusle vbira in o „Muji crnom arapinu“ poje. Velika hrpa naroda stoji molče okoli njega, spoštljivo ga poslušaje. Tam se na lesenih drogih celi krmci in janjci pekó, tam je zverinjak, v katerem prekmorska divjačina hruli, da je groza, in tam doli v kotu se vrtil kolobarnica z naobešenimi konji, jeleni, morskimi kiti, zmaji itd.

Bilo je ob mraku, kar pridem ko semenjski peripatetkar do te kolobarnice. Otroci in odrasčeni so jahali, ta jelena, uni zmaja, kakor se je komu zljubilo. Sredi kolobarnice sta bila dva moža. Eden je po velikem bobnu tolkel, drugi pa kolobarno težko kolo gonil. Med tem, ko gledam tega obžalovanja vrednega moža, videl se mi je nekako znan. Za božjo trnjevo krono, menda ni to Matevž, moj nekdanji součenec! Kar srce se mi je streslo, ko se mi je zmerom bolj dozdevalo, da je v resnici Matevž. Pa ker je že mračno bilo, nisem vendar mogel za gotovo razločiti, ali je, ali ni.

Drugi dan grem bolj za časa tje. Kolobarnica je mirno stala. Mesto kolobarjenja je bila drugačijša predstava. Od daleč vidim enega moža na vzvišenem odru stati. Iz ust se mu je kadilo in gorelo. Produciral se je pred veliko množico ljudstva s tem, da je živi ogenj žrl. Ko pa bliže pridem, vidim, da ta mož res ni nobeden drugi, ko moj nekdanji součenec Matevž.

Kakošen je bil prizor med nama po končani predstavi, tega nobenemu ne povem. Bog mi ne daj več kaj takega doživeti!

Pripovedal mi je, da je po dovršeni gimnaziji pri pomanjkanju sredstev za daljne studije prevzel učiteljsko službo na neki ljudski šoli. „Lepo sem imel priliko v mlada srca saditi klico slovenskega rodoljubja, in tako mlade divjačke žlahtniti z vcepljenjem mladik pravega slovenstva, tako je začel pripovedovati. Se ve da sem se moral držati v obče ponemčevalnih naredeb, pa tem bolj sem „per privatam diligentiam“ delal in trebil našo slovensko šikaro. Moj fajmošter je bil star mož, pameten mož, pa pastir svojih ovčic ni bil, ampak le najemnik, zakaj on je bil kosmat nemškutar in protivnik in sovražnik vsega, kar je po slovenstvu dišalo. S škilim očesom je gledal in motril moje delovanje ter me ko rovarja pri duhovnem stolu zatožil. Nasledek njegove zatožbe je bil ta, da so me odstavili. Iskal sem potem službice tu in službice tam, in dobil k sreči dnevničarsko mesto pri nekem c. kr. okrajnem uradu. Kmetje so radi pri meni za svet vpraševali, rajši ko pri predstojniku, ker sem jim vse po domače jasno in razgovetno dopovedal, kakor sem najbolje vedel in znal; sem ter tje sem jim tudi kakošno pisemce naredil, to se ve da v slovenskem jeziku. Ko je pa predstojnik zvedel, da jaz strankam slovenska pisma delam, bilo je po meni. Še tisti dan sem moral kopita pobrati. Šel sem naprej, kakor muha brez glave. Dolgo sem nove službe iskal, da me je na zadnje res že za nohte imelo. Pa sreča me še ni zapustila. Dobil sem službo za tajnika pri neki občini. Tudi na tem mestu sem delal ko zvesti sin matere Slovenije, kolikor in kjer se je le dalo. Okrajni predstojnik mi pa tudi tu ni dal mira. Pisal je občini ter jej velel, da me ima ko zelo sumnjivega človeka prec iz službe djati. Občine tačas niso bile samostojne, in zgubil sem spet ta ljubi kruhec. In tako mi je sovražna osoda polomila in potrla zdaj roko in zdaj nogo. V črni podobi je pred mene stopilo vprašanje: kam pa zdaj? Orati in kopati ne znam, rokodelstva se nisem učil. Moliti vsaki dan: „da nobis panem quotidianum“, to človeka ne nasiti, če zraven tega tudi rok ne giblje, in v palec se tudi nisem mogel grizti. Stari so djali: „dulce et decorum est pro patria mori“, al oni niso razumevali, da od glada; jaz pa rečem, da je še bolj „dulce et decorum pro patria vivere!“ — Doma me je bilo sram težaško delo delati, pa tudi nisem hotel biti strašiven izgled naši mladeži, kateri bi me bil svet kazal rekoč: Vidite, tako daleč pride človek, kateremu je slovenska rodoljubnost čez vse! Šel sem iz domovine, ki ima toliko mastnih mest za ptujce, za poštenega domačinca pa še skorjice suhega kruha ne. O domovina, o preblaženi kraj, kjer me je mati k Bogu roki sklepati učila, nikdar te več videl

ne bom! Pa ti nisi kriva, da sem primoran iti s trebuchom za kruhom. Nande! verjemi mi, kedar kolo gonim, da mi pot s čela kaplje, in vse okrog mene cingljá in žvenkeče in veselo ucka in fučka, tačas jaz v tem vrtincu veselja premisslujem osodo našega naroda. Moj gospodar mi pičlo toliko daje na dan, da še dušo in telo en malo skupaj držim.“

To je bilo življenje mojega součenca Matevža. Solze so se mu zasvetile v očeh, in na zadnje sva se obadva jokala. Prosil me je, naj mu dam če morem kakošno košuljico, al kakošne stare hlače, in delil sem ž njim kakor sveti Martin. Poljubil sem ga na čelo in na obe lici in djal: „Matevž, Butelj si bil, Butelj si in Butelj ostareš na večne čase! Sreče dar ti je klofuta, pa nič ne maraj, naš narod te v srečo nosi.“

To je moja kratka pripoved o Butelj-Matevžu. — Pravijo, da se vsak človek v sedmih letih popolnoma spremeni; če je to res, potem se bo tudi Butelj-Matevž spremenil. V sedmih letih bom tedaj spet prišel in povedal, ali se je v svoj prid spremenil ali ne.

Slovensko podnarečje na Primorskem.

(Jezikoslovna črtica, spisal Fr. Zakrajšek.)

Samoglasnik u.

U - e

Dukle = deklè: Po mojim dekletu, koku m' je dolg čas. Sedula. — dužela = dežela: Tovarš moj je 'z nemških dužel. Nps. Ena tičca perletela iz dužele štajerske. Vrtojba. — Šunica = pšenica: Pojte jeh zbirat na polje, ko bojo šunico plele. Iz Slapa.

Uj za stari y.

Unkraj Soče to je na Brdih (talj. Coglio) sliši se razločno *uj* za stari *y* v: ubujti = ubiti, umujti = umiti. Tudi v Briz. odlomkih beremo: aco se imuigezim — (ako že i my jesmъ —); tebe bose milozstivui poruso uza moia zlouuer imoia dela (tebè bože milostivy poračã vvsja moja slovesa i moja děla); bone se zavuižtrubui ne priiazninu uvignan Odszlauuibosigę (ponježe zavistija by neprijazninja vygnanъ otr slavy božije). Prim. koroški „vujšak“ iz vysokъ. Torej je najti staremu glasu *y* tudi v teh krajih še nekaj sledi. Prim. slovaške besede: buli, but, bujak. Na Krasu sliši se čuden glas namesti starega *y* v bylъ, glasi se namreč kakor nemški *ü*. Kraševci in Kraševke ne govore drugač kakor sen böl, böla, je bölo, v nekterih krajih na Krasu sliši se celo bolo = bilo. Prim. sot. ból (bil) — *u* za *ü* v: duji = divji; *u* za *v* v: skuozi = skozi ali skoz, kjer je staroslovenski *v* izpadel: skvožě. Gledé na končeni *i* pri skuozi gre omeniti, da stoji v tukajšnji slovenščini često *i* za

stari *ě*, od česar bodem še obširneje govoril. — stooriti = storiti. Prim. staroslovenski stvoriti — rja. — uoda in celo uada = voda, urat = vrat, huala itd. — uo — o, muoj = moj; pokuoj = pokoj: Angelj mi ni pokuoja dal. — Nps. — okuoli in še bolj pogosto okuole = okol, okoli. Vendar se sliši ta odstop bolj proti severju.

U - o.

Pulje = polje; napruti = naproti; buhi = ubogi; porud = porod; pubič = pobič; jenu = ino; muž = mož. Za *u* je najti v severnem oddelku tega jezikovega obsega, sicer je tudi *o*, kakor v knjižni slovenščini, navaden. Za stari *ą*, kakor v tukaj zapisani besedi muž, stoji malo da ne povsod *u*: Tan mužje darujejo 'no lepu rožu gartrožu. Vrtojba. Od glasú *u* za stari *ą* kaj več spodej.

U za knjižni ol:

Mučim = molčim. Prim. srbski mučati. — tuči, tučen = tolčem. Prim. srb. tući. — bujši = boljši; pu = pol; (pudan = pol-dan; — buska se, v tej besedi stoji *u* za stari *ь* v blsnaŕi, blsŕteti itd. — *u* za knjižni *lj* (to je za čisti *l*) v: okou, dou = okoli, doli. — *U* izpada in odpada v pošši = posuši: Rož'ca tam na polji lepo cvode, se pošši. Grah. — bohi in bogi = ubogi. —

U s predstoječim *d* je izpadel v: pazha za knj. pazduha, starsl. pazuha. Prim. bulg. pozuva, pazva; česki paže (brachium) in paziha pri J. Habelich-u. Za pazha navajam sledeči vrstici: Nosi oljčico, ko de bi rožice sadil. Grah.

Samoglasnik r.

Po vsej pravici je grajal g. Miklošič v velikem prim. oblikovji slovenske pisatelje rekoč od njih, da ne poznajo samoglasnika *r*, ker pišejo *er*, *ru* in celo *ar* namesti samega *r*. Dan danes so se same „Novice“ te pisave poprijele in se je stanovitno držé, večina slovenskih pisateljev omahuje še med *er* in *r*, pa vsaj tudi pri Srbih zahodne cerkve ni to še čisto dognana reč, čeravno se znanstveno prava pisava tudi pri njih čedalje bolj utrjuje. Tako pišejo večidel tudi srce, prst, krst za prejšnji sárce, sêrce itd.

Samoglasnik *r* se toč razločno sliši, in celo zlogi prehajajo v *r*, kakor v besedah držba, držica za družba, družica; pršu za prišel; prjeten za prijeten; pr malo za premalo; frlan za Furlan; krniti za kreniti; prpelati (pa tudi parpelati v nekterih krajih); prdrag za predrag; prdreti za predreti; drgač za drugač; krčim za kričim; frnaža za fornaža; drgnem za dregnem; zadrga za zadrega itd. Proti temu pa stoji *re* za knjižni *er* ali samoglasnik *r* v: umrel: ki se še malokje sliši.

Samoglasnik *r* se je ohranil v sledečih in njim srodnih besedah: rjav = rujav: Ljuba je plenice prala, pršla je voda rjava. Uče; — rt in ret = rit. — rmen = rumen. — rdeč = rudeč: Okoli sebe sejte sveto rdečo kri. Spod. Krna, — rjuha = rijuha (prestralo):

Rjuh'ce so bele in kovter je nov. Sed. — grmi in hrmi = gromi: Hrmi in se buska. Nps. — drgaki = drugače: Ker drgaki ni, Gospodova san dekla. Uče. — držica = družica: Device pa držice vse in svete trume angeljske. Gargar. Naj se tem še gori zapisane besede pristavijo.

Za staroslovenski *ɹl* se sliši tod *u*.

Staroslovenski *ɹl*, ki se v novi slovenščini z *ol* nadomestuje in v nekterih krajih po Slovenskem tudi tako izgovarja, glasi se v tej okrajni posebno v korenini kot *u*. Naj pridenem tukaj nekatere opombe gledé na zložnost nekterih tukajšnjih glasov s spodnještajarskimi, hrvaškimi in srbskimi glasovi v onih besedah, v katerih se nahajajo neke važne posebnosti, knjižnemu slovenskemu jeziku še nepoznate. Pred vsem je omenjenja vredna prikazen glasú *a* za staroslovenski *ę* v besedah *vzal*, *začal* itd., od katerih sem uže gori precej obširno govoril. *A* nadomestuje starosl. *ę* in novosl. *e* samo po hribih in gričih blizo Gorice in tudi v nižavi okoli tega mesta, na Brdih in po hribih blizo uže večkrat imenovanega Gargarja. Na vzhodu proti Krajskemu in dalje v gorah se sliši siceršni *e*. Čudna je torej ta zložnost z vzhodnimi Slovenci na Štajarskem in Hrvaškem. Nadalje sliši se tod dosledno *u* v samostavnikovem in pridevnikovem edinjem ženskem toživniku kakor v srbsčini za staroslovenski *a* in knj. slovenski *o*, od česar je uže bilo govorjeno. Kakor Mikl. oblikoslovje str. 225 uči, sliši se na vzhodu jezиковega obsega *meh*, *len* za knjižni *mah*, *lan*; tudi na Brdih, torej še ne celo 2 uri hoda od Gorice proti Taljanskemu, govoré še prav razločno *den*, *len*. V besedi *den* se *e* celo prav zateguje, v *len* pa ni *e* prav čist, je neki glas med *e* in *i*, vendar *e* še močno prevaguje tudi v tej besedi.

Tema tukaj omenjenima zložnostima z vzhodnim jugoslavjanskim jezikom pridruži se razun še drugih tudi ta prikazen, da se, kakor sem gori povedal, v tukajšnji slovenščini osobito po gorah staroslovenski *ɹl* kakor *u* izgovarja. Odkod to enoglasje, kjer ima vmes med temi deželami govorjeno podnarečje krajnsko one glase, ki se berejo v knj. slovenskem jeziku? To bi bilo res vredno zgodovinsko-jeziškega preiskovanja.

U za stari *ɹl* in knj. slovenski *ol* se sliši v: *Una* = volna, starosl. *vl̥na* —, *uk* = volk, starosl. *vl̥kъ* —, *duh* = dolg starosl. *dl̥gъ* debitum et longus; v množini se sliši *dugi* in *dugé*, — *kucati* = kolecati starosl. *kl̥cati* —, *mučati* = molčati starosl. *ml̥k* — *contiscere* —, *muzti* = molzti starosl. *ml̥zъ* mulgeo — (s) *puzniti se* = spolzniti se starosl. *pl̥znati labi* —, *pun* = poln starosl. *pl̥nъ* plenus, nadalje *napuniti* *napunjen* —, *sunce* *suonce* = *solnce* starosl. *sl̥nъce* —, *samoguten* = *samogolten*. Prim. starosl. *pogltiti* deglutire — *tust* = *tolst* starosl. *tl̥stъ* pinguis — *tuščoba* = *tolščoba* —, *suzé* = *solze* starosl. *sl̥za*.

Prim. srbske besede: *dug*, *sunce*, *pun*, *vuna* itd.

Staroslovenski *ɹl* je izpadel kakor v maloruščini v besedi *jabko* ali po trdi izreki (po naravnem upodabljanji predstoječega so-

glasnika) japko (Gledé na to upodabljanje gl. Vukovo pisavo: šipka iz šiba, srpski iz Srb, prosidba iz prositi. Gl. „slovnico in srpske narodne pjesme. Drugi slovniciarji držé se pa večidel etimologične pisave. Npr. učí A. Mažuranič v sv. slov. hrvatski, da se „ljubko gladko, težko“ itd. izgovaraju kao: ljupko, gladko, teško, on sam pa piše težko itd.

Vendar pa tudi v teh krajih: lagati in legati za starosl. lęgati — lohk za starosl. lętkę —, klobasa za starosl. klębasa —, bouha za starosl. blęha pulex.

○ nekterih nenaglašenih polglasnikov v kn. jeziku.

Tukajšnji Slovenci polglasnike *e* in *i* prav poredkoma izgovarjajo, v končnih zlogih: *ec*, *ek*, *en* itd. pa nikoli. Sliši se: glušc za glušec — popk za popek —, nadalje hrbt za hrbet, srov za sirov, vendar se sliši tudi serov, kjer je *i* v *e* oslabel —, polč za polič in celo triebh za trebuh. Samo v korenini se nadomestuje stari polglasnik *z* *e* ali *a*: len = lan —, ven van = vun, — ves itd. Gori sem od tega kaj več povedal.

Nekaj gledé na Metelkov ○ in krajnski e = ej.

Na Krajnskem in v malo besedah tudi v teh krajih je čuti nek *o*, kakor tesno zvezan *oa*, in ktereга je Metelko v svojem „Lehrgebäude“ z ○ zaznamoval v besedah: voda, visok, lepota, bob, bok, nož, ogenj, smola, oreh, krop, slon, grozd, krotek, rosa, vojska, skok, strop, vol, kol itd. Tudi Prešern, Krajnec, zaznamoval je v svojim izdanji 1847. l. ta *o* s strešico. Prim.: Mož in oblakov vójsko je obojno končála tēmna nóč, — nadalje: Ko zór zasije na mrličov trópe —, Kakó strašná slepóta je človeka! — itd. Razun v nekterih besedah ne pozna sicer tukajšnja slovenščina tega globokega *o* v toliki meri kakor krajnsko podnarečje. Skoro v vseh gori zapisanih besedah sliši se tukaj marveč čisti *o* brez kakovega pristavka. Vendar razločujemo tudi v teh krajih natanko: mōli (ora), prōsi (roga), in hōdi (ambula) od móli (muoli orat), prōsi (pruosi rogat) in hōdi (huodi ambulat).

Za staroslovenski *ѣ* ima krajnščina svoj *ej* in bolgarščina v nenaglašenih zlogih *ea* (Prim. Mikl. *ѣ* v prim. obl. str. 239). V teh krajih glasé se pa dotične besede tako-le: riedk = rêdek —, srieda = srêda —, triebh = trêbuh —, siekati = sêkati —, ciel = cêl —, briebh = brêg —, mieniti = mêniti —, liezem = lêzem —, zviezda = zvêzda —, kliešče = klêšče —, ciesta = cêsta —, mrieža = mrêža —, grieh = grêh —, smrieka = smrêka —, diete = dête —, jied = jêd —, črieda = črêda. Celo krajnski nejmam, nejsem ali najsem in nejčem izgovarjajo tukajšnji Slovenci niemam, niečem in celo ničem, niesem. Za knjižni *n* *is* sliši se tod skoro povsod: niseji.

Predno sklenem ta odstaveček, ne morem, da ne bi pritaknil sledečih besedi zastran literarnega izgovarjanja in akcenta. Da prizvame slovenščini le še *u* v večkrat omenjenih toživnikih samostav-

nikovih in pridevnikovih, ki, kakor sem ob kratkem v tej mali razpravi pokazal, v tukajšnjem podnarečji še krepko živi kakor v srbščini, bode menda čas priskrbeti si literaren akcent in ravno tako izreko nekterih glasov. Srbska izgovarjava in akcent pa bosta brez dvombe najprimernejša prihodnjemu jugoslavjanskemu jeziku; sploh ima srbščina vse krasno vseh jugoslavjskih podnarečij v sebi tako gledé na slovnico kakor in morda še več na preizvrstne literarne izdelke. Da nam skoro kdo ali kaka znanstvena ustanovitev tudi književno izreko določi, kakoršna je tudi n. pr. v taljansčini, v kterej je toškanska izreka literarna postala! Dozdaj se slovenščina tudi v slovnično izobraženih družbah in morda celo v učilnicah v jako omahljivih dialektičnih glasih govori, in ker preskakuje naš akcent bi rekel, kakor mu ljubo, pogrésa naš jezik neke podlage, ki je je vsakemu na precejšno stopnjo izomike prišlemu jeziku jako treba.

Konečno gre še opomniti, da prevaguje v gori zapisanih besedah: riedk, triebh itd. bolj *i* kakor *e*, in da ima tudi v srbščini nekaj enakega v besedah: bjelilo, zavjet, kakor se v južnih krajih izgovarjajo. Da se sliši tudi v tukajšnjem podnarečji *i* namesti staroga *ě*, to je bilo pri samoglasniku *i* povedano. Prim.: liv, umrit', paprid, zvideti itd. Ta prikazen se pa tudi v bolgarščini in maloruščini nahaja, in v še večji meri v hrvaščini. Torej stoji tukajšnja izreka tega samoglasnika *e* krajski ravno nasproti. Gledé na srodnost glasov *ě* in *i* naj se primerijo tudi staronemške besede: fēnc za frenc in fēl za fiel. (Gl. Mikl. prim. obl. str. 93.)

Kteri glasi nadomestujejo v tuk. podnarečji stara nosnika *a* in *e*?

Nekaj sledi tema glasoma.

1. Za stari nosnik *a* stoji v tukajšnji slovenščini večidel *u*, in to povsod v edinjem toživniku ženskih samostavnikov in pridevnikov, kjer ima knjižni jezik *o*. Tudi v maloruščini (ruka) in še več v srbščini je ta prikazen. Prim. nadalje česke besede: puditi, suk, krut, muka in mouka (z različnim pomenom) in poljske: odsud, odtud in onudy zraven odsad, odtad in onady. Staremu nosniku *a* stoji tukaj tesno zvezan *uo* nasproti v besedah buoben, guoba, guodem, guost, zuob, kluop, kuopati, kuot, kuos, puot, muož in muž (v mužje), tuoča, truobit', hludod itd. Da-si ta glas ni čist, vendar sliši se v njem še precej glasú *u*, iz česar pa kakor iz gori povedanega sledi, da ima tukajšnje podnarečje veliko nagnjenje do samoglasnika *u* za stari nosnik *a*.

2. Za stari nosnik *e* stoji v knjižni slovenščini vselej *e*, v tukajšnjem podnarečji pa *a*. O tej prikazni sem gori pri samoglasniku *a* obširno govoril in mnogo sem spadajočih besedi pripisal. Prim. malor. tela (starosl. tele), česki *třasti* in gor. lužiško-srbski *džesač* (desetě), pač (pěč) in žač (žěč). —

Starima nosnikoma *a* in *e* je tudi v teh krajih nekaj sledi. Pred vsem zasluži vso pozornost beseda *věnci* = večji ali večji, starosl. věstij. Že v večkrat omenjenih briz. odlomkih se bere: *vuensih*, npr.: *vuensih i minsih* (věstihъ мъньсѣхъ). Razum *věnci* ali

v'nei se sliši čisto nepravilni vanči in vači, ki se z začal, prijal itd. vjema. V besedi rončelica iz staroslov. raka ohranil se je nosnik, ki se tudi v furlanski, iz slovenščine vzeti besedi ronsea ali ronseé nahaja. Pomen je v obeh podnarečjih enak. Furlanski *s* v ronsea prišel je pa odtod, da izgovarja Furlan naš *c* in celo taljanski *c* v cielo kakor *s*: sil. Ohranil se je nosnik v besedi Ročinj za Vročinj (tako se imenuje vas kacic 6 ur hoda od Gorice v gorah). Besedo Ročinj izpeljujem jaz iz staroslovenske vrätina (aestus); *v* je odpadel, kakor je izpadel v sraka za svraka, srab za svrab itd. Nemci imenujejo to vas Rontschein in Taljani Ronzina, v katerih izrazih se nosnik še dan danes sliši. Tudi lega te vasi podpira izpeljavo iz vrätina, ker pripeka solnce v tem kraji tako hudo, da ni moč po letu skoro prestati.

Brž ko ne imamo tukaj še nekaj imen, v katerih se utegneta nosnika slišati.

V katerih besedah da se vdevljejo, izpadajo ali odpadajo samoglasniki, to sem ob enem pri posameznih glasih povedal. Le še naslednje naj pristavim: *U* je izpadel v tle nam. tu-le, v stril = storil o in v tku = tako, tkujste pa *a*. V nekterih krajih v gorah sliši se povjem = povem. *I* je odpadel v mat za mati: Mat je leskela. Nar. zast. Oslabel je *u* nenaglašenih zlogih: sešit = sušit. Sem spadajo tudi samoglasniki v zlogih *ru ri re*: držina, krčim, pršel za družina, kričim in prišel.

Soglasniki.

Jezikovci l n r.

L. Jezikovec *l* se tukaj vstavlja v besedah: zdravlje, drevlje, zglavlje in v enacih. Že v stari slovenščini se nahaja blagoglasni ali tako imenovani epentetični *l* med ustniki in ja, jaž itd.; bere se namreč: kaplja, gyblja itd. V bolgarščini se ta *l* pogreša: капъ, kipe (starosl. kaplja, kyplja); v srbsčini pa se rabi celó na mestih, kjer ga stara slovenščina nima, to je, kjer je prišel ustnik s prejeriranim samoglasnikom v dotiko.

L stoji za *v* v besedi Lušarije (božja pot) za Višarije. Prim. dolejno lužiško-srbski lug, vug in celó hug. Mislim, da je bilo prvotno to ime: Višarije, ker imamo v slovenskem dosta tacih imen hribov in višav.

L se v tukajšnjem podnarečji ne topi kakor v knjižnem jeziku; sliši se: kral, ledi = ljudje, parpelati.

N. Za tem soglasnikom ne stoji *j* kakor v knjižni slovenščini. Npr.: Sodni dan, rešno telo, niva, nega, za: sodnji dan.

N stoji mesto *m*. Pa prikazen se nahaja skoz in skoz v 1. edinji osebi sedajnikovi: viden = vidim; iman = imam; znan = znam; osen = osem; sran = sram. Tudi v srbsčini in sicer bolj v zahodnih krajih tega jezиковega obsega se sliši: iden za idem; osandeset za osamdeset. Prim. česki nedvěd za medved kakor narobe *m* za *n* v: mrav za nprav.

Prim. tudi *san* tuk. podnarečja: Paprid *san* bil kral imenovan, zdej *san* od vseh špotvan. Fm.

N se preseluje in *i* oslabi v *e*: Enkuodar m. nikodar, enkuogar m. nikogar, encoj m. nicoj, taka je tudi *v*: pogrézenla m. pogreznila, zmrzenla m. zmrznila itd.: Zdej pogledan na vse strani, moj'ga tovarša enkuodar ni. Crskl.

R. Soglasnik *r* stoji m. soglasnika *l* v: brozer ali brozer za knjižni blagor; Brozer temu, kdor to pesmico prav moli. Nps. Tej prikazni primerjam sledeče. V dolejni lužiško-srbščini zastopa *l* soglasnik *r* v: lobro (rebro) zraven r'eblo, slobro (srebro) zraven sr'obro. Tudi v novem grškem in valaškem jeziku se to pogostoma sliši in celo v stareji srbščini: arbanasmъ (V Duš. post. 1349 in v drugih spomenikih). Prim. tudi: lužmarin in ružmarin, klik in krik.

Knjižni soglasnik *r* je postal v tukajšnjem podnarečji samoglasnik v zlogu *ri*: pršu = prišel: Pršla je županova hči, ofrtna in prevzetna. Cerkl. Nadalje v zlogih *ru*, *re*, kakor sem gori pri tem samoglasniku povedal. Zraven drgam m. drugam sliši se tod tudi drógam in droham.

Jezikovci izpadajo in se vstavljaajo. Gledé na knjižni jezik se vstavlja *l* v gori imenovanih besedah: drevlje, zdravlje itd.: čreda = čeda, črez in čerez; črešnja in čerešnja = češnja; žrebe in celó ždrebe = žebe.

L je izpadel v: doker in dočer = dokler; petja in pekja m. tuje besede petljá (on berači). —

Zobnika *d* in *t*.

D se sliši m. knjižnega soglasnika *t* v: *pledem* = pletem: Kadar jest umrla bom, zelen krancelj mi spledite. Grah. — Krancelj je lepo *pledén*, po vrhu pozlačen. Uče. Primeri: *cvode* = cvete: Rož'ca tam na polji lepo *cvode*, se pošši. Graj: Moj pušeljč je vsmeden, nič ve ne *cvode*. Grah. v: *pomedem* = pometem, vendar *po-metam*: De pred seboj *pomede*, de se v smeti ne zagrebe. Rezijanska.

Mesto *t* se sliši č v: treči, treča = tretji, tretja: Jezus v treče vpije, čajte, čajte Ježuž. Srp.

Mesto *t* se sliši k v: pekja = petlja: Mal' mok'ce pekja. Nps.

D in *t* izpadata in se vstavljata. Kakor v mnogih slov. jezikih vstavlja se *d* tudi v todišnji slovenščini. Sliši se namreč požreti m. požreti, zdrel m. zrel; zdrno m. zrno in celo v nekterih krajih v gorah zdraven m. zraven. Nadalje se sliši pogosto tudi spremendati m. knjižnega izraza prěmeniti: Modrost in lepota se hmalo spremenda. Grah. —

D se je izpahnil v: vzigenti ali vzigniti: Matjaž vzignil je silno vojsko, šel je v v'nanje d'žele ž njo. Slap.

Prav pogostoma izpadata ali odpadata zobnika tudi v drugih slovjanskih narečjih.

Tukajšno podnarečje posebno v gorah ima zobnik *t* celo pred predlagom *v*, ki se glasi: tu: To hor mi siedi, boš bidu tu Benetke = tu gor mi sedi, boš videl v Benetke.

Ustniki b, p, m, v in tuji f.

V gorah posebno okoli Koborida se sliši prav pogosto *b* mesto *v*. Lahko bi se po besednjaku vse tiste besede naštele, ktere imajo *v* kot sprednik ali srednik. Sicer naj povem le to: benograd = vinograd —, birtnja in birtnje iz Wirtin —, bidem = videm —, bino vino —, bedro = vedro (jasno) —, lobí = loví —, čleběk = človek. *B* stoji za *k*: bušniti in bošniti iz nemške besede küssen: Dej dečka mene, de ha bon bošnil in objal. Uče.

B stoji mesto *m* v: spobnati se = spomniti se.

B stoji m. *p*: bot = pot. Npr.: enbot = enkrat.

P se sliši m. *b* v: punkelj punkelje = Bündel; pulgar = boljar. *M* se sliši m. knjižnega *b* v: čmela = čbela, bučela —, dromenca = drobnica: So šli ti presneti Hrovati v gmajno dromenco lovit. Livka. = dromno = drobnó: Stopa fajn dromno. Nps. —: Kam pa pojdeš, kam porajšaš, kam ti dromna tičica? Nps.

M m. knjižnega *v* v: Sma = sva: Po sejnih hodila, sma se zaljubila. Nps. —: Sma se z ljubo skregala, in sem slevo dobil. Nps. Sicer se sliši v nekterih krajih posebno okoli Tmina: sma m. smo.

Po znanem pravilu prehaja *n* tudi tukaj v *m* pred nekterimi ustniki. Prim: Šembiška gora (Mons S. Viti, vrh visoke gore od Tmina 4 ure proti vzhodu) —, Šempas (vas 2 uri hoda proti vzhodu ležeča), = sanctus Passus. Starim Rimljanom je bilo to selo: ad fornulas. Prim., kar se tiče spreminjave *n* v *m*: knjižni obramba, shramba, začimba itd. —

M stoji za *r* v: lomber = Lorber.

V. Kakor se sliši *la* na mestu soglasnika *v*, tako se sliši v gorah tudi *v* na mestu soglasnika *b*. Posebno kedar malo razumljeno nemščino govore, ta dva glasa vedno menjavajo.

V stoji za tuji *f* v: Šterjen iz Sv. Florian (vas v Brdih).

Ustniki se vstavljajo in izpahujejo. Omenjenja vreden je *v* v besedah: za vanj, pred vanj: Kader pridem pred vanj: sej ne maram za vanj. Sedula. Sliši se pa tudi: predánj, v knjižnem jeziku pred-nj; ravno tako tudi obánj = obnj. Zdi se mi, da se je oblika vanj iz *va* in *i* tako zrasla v eno besedo, da služi celo tudi za drugimi predlogi. Prim. knjižni: na kvišku (na k'višku).

B se vstavlja v kambra m. kamra. *V* se vstavlja: Rovmar: O moji rovmarji (-ri)! Slap. — Cvilove = Celovec: Cvilovške piščalke. Nps. — *M* se vstavlja v: potoplatti = topatti doppeln.

B je izpadel v: Doberdo iz dober dob (ime vasi na jugu od Gorice proti Trstu). Dokler niso Benečani posekali kraških gozdov, bilo je tudi v teh krajih vse gosto zaraščeno z lepimi in trdnimi dobi: otdot ime. —

V je izpadel v: toj, soj m. tvoj, svoj: Bog ni poslal po ženo in po toje otroke in po toje srebro in zlato. Slap. — Cerem m. knjižnega cvrem —, bogajme m. vbogajme ali v Boga ime.

Pristavek: Francoza močno udari s tojo mogočno roko, de vojska končana bo. Tm.

Predlog *iz* ima v gorah glas: *be*: beženem = izženem, begnati = izgnati itd.

Goltniki h g k.

Goltnik *h*, kateri v gorah in nekaj tudi v nižavi prav blizu Gorice goltnik *g* nadomestuje, izgovarja se kakor v nekterih krajih v Rusiji ali kakor se na Nemškem v Wagen *g* izgovarja. *H* stoji, kakor sem omenil, skoz in skoz namesto knjižnega sprednika ali končnika *g*: Boh ali Buh = Bog —: Buh ti le nas obvari, jen Francoza močno udari Tom. — teha ali t'ha = tega (hujus) — snieh = sneg — hrd = grd — hora = gora — honi = goni — hrad = grad; in tako v vseh besedah s sprednikom ali končnikom *g*. Prim. česki noha = noga. Krčanje izgovarjajo n. pr.: hora, hlas, boh, v tem ko se sliši v hercegovinskem podnarečji ravno narobe: orag, rekog, ig, itd. *K* prehaja v srodni *h*: *k* nji = *k* nji, *k* njej — *h* krati, *h* njemu, *h* letu — lohat = laket — hmet = kmet. Ta menjava se sliši tudi v ruščini. Prim.: hto in htomy m. kto in kъ komy, Prim. novogrški *ὄκλω* m. starega *ὄκλω*.

H se predstavlja gledé na knjižni jezik v besedi hejda m. knj. ajda. Tej prikazni se dá primerjati gor. lužiški: hermank.

H stoji m. *f* v hrišno = frišno. — Sv. Herjèn = St. Florian — hent = fant. V bolgarščini je pa slišati ravno narobe *f* m. *h*. Prim.: praḥ, muḥ in pisafmi m. prah, muh in pisahmi. —

H se čredi s soglasnikoma *g* in *j* v henjati, jenjati, genjati: Ki ne bo nikoli ujenjala, bo večno grmela. Rence.

G. Kakor se sliši posebno po bližnjih gorah vselej *h* m. *g*, tako je slišati tudi večkrat *g* m. *h*. Prim. gautman = Hauptman — germonike = Harmonika itd.

G stoji m. *t*: cegelc = Zettel. Prim. srbsko prikazen v: gli-jeto zraven dlijeto in podrijetlo. (kor. rek —), kjer se menjavajo goltniki z zobniki. Naj pristavim dotične prikazni in primere. Tod se sliši: punkeljc = Bündel — pekler in pekjer m. petlar — firkeljc = Viertel — treka = tretja — kje in čē m. tje: Kje daleč in še naprej. Opašje selo. —: Ta treka je padla na vinske trte, na vinske goré, ki so Jezusove. Grah. —: Eden bo nas vižal, ta drugi bo nas špižal, ta treki bo nas peljal. Grah.

Goltniki izpadajo in se vstavljajo. *H* je izpadel v: Betlem: Tam blizu Betlema se sveti lepo, koker de b' jest videl to sveto nebo. Rence. — *G* je izpadel v: orle m. orgle; *k* v: do = kdo, kašna m. kakšna itd. Tudi v bolgarščini izpadajo goltniki. Prim. lēbъt zraven hlēbъt, abъ in habъ, lek iz starosl. lębъkъ, deto iz starosl. kъde, gi prim.: ihъ.

Pristavek: *G* se sliši tod m. knjižnega *v* v: zgoniti = zvoniti odtod ime Zgonico (Zgoniko).

H stoji m. *k* v koh = kako: Dušice v temnicah, koh one vpijejo. Krn.

Gledé na šumevce in sikavce skoraj ni odstopov.

Črtice iz življenja na kmetih.

(Spisal Andrejčekov Jože.)

V. Železni križ.

Svatovščina je bila pri sosedih v pondeljek po tisti nedelji, ko se bere evangelij sv. Matevža: „Nihče ne more dvema gospodoma služiti,“ in jaz sem bil tudi pričujoč. — Svatje so šli zjutraj v bližnjo vas na Koréno po nevesto in jaz sem šel ž njimi; kajti vedel sem, da se mi ne bo manjkalo tvarine pri taki priložnosti značaje in navade svojih vaščanov bolj na tanko opazovati, zlasti ker so bili med svatovi takošni možjé, o katerih sem vedel, da bodo veselje cele družine.

Prišli smo na Koréno. Tu se je godilo vse tako, kakor se sploh godi pri slovenskih svatovščinah. Nevesta Zéfa se je jokala, menda sama nevedé zakaj, družica Marijanica se je jokala, ker je videla sestro jokati, ženin pa se je držal, kakor smrtni greh. Jaz nisem hotel teh treh skesanih oseb niti tolažiti niti milovati, ker nisem vedel, s čem bi bilo bolje začeti, temuč šel sem na vrt, kjer so sedeli vsi moji tovarši in tovaršice v strahu božjem se razveseljevaje. Naš že poznani krčmar Jožko je pel od „husičke“, oče Ožinjevec so učili učitelja neko polko, ki se pričinja in končeva z dolgočasnim „tra — tra — tra — tráa“, v sredi pa se tudi dokaj ne spremeni, Lukov Janez pa je streljal in vriskal, da mi je vse po ušesih zvonelo. — To se je godilo na Korénem in to je bil še-le začetek.

Po tem začetku je bila poroka, po poroki pa smo se vsedli k velikanskim mizam, kjer sta imela prvo mesto oče starašina in mati teta.

Vse popoldne sem sedel potolažen v strahu božjem pri mizi, ne mené se niti za godce niti za starega Ožinjevca, ki je pravil tisto staro povest: „Kako se je jokala nevesta Rebeka, ko je šla od poroke, ženin Izak pa se je smejal in ukal, ker se je bil tako dobro oženil; pozneje pa se je Rebeka smejala, ko je prevarila moža, Izak pa se je jokal, ko je zvedel, da je mesto zajca kozla večerjal.“ — Vse to me ni dokaj zanimalo, pričakoval sem zvečer še vse kaj boljšega, ali goljufal sem se. — Proti večeru me jame noga boleti, ker me je bil zjutraj proti Korénemu čevelj ožulil, in moje veselje je bilo vničeno, vničeno za celi večer. Žalosten in zamišljen sem sedel kraj družice, kakor bi bil premišljeval vse nezgode tega svetá, družica pa se je smejala na ves glas, menda zató, ker sem bil jaz žalosten in osoren.

Že sem mislil zapustiti veselo družino in podati se v postelj vživat blagega pokoja, ko stopi v sobo po vsi vasi dobro znani beráč Mrtanovec, golorok in gologlav.

„Vošim dober večer,

Pa zalo hčer,

Da bo znala pisat' in brat'

Pa fante štèmat', " — jel je narekovati po svoji stari, šaljivi navadi, vrgel veliko, vso zakrpano mavho v kot za peč, ter se meni nič tebi nič vsedel k mizi.

„Lej ga Mrtanovca“, pravi Flerijanek, majhen, suh možiček, „kdo pa je že tebe klical? Ti moraš biti vendar povesod, kakor podrepna muha.“

„Klicali ste me, klicali oče, Flerijan!“

„Morda ste že pozabili, je že dolgo od lan',“ jel je krožiti s hripavim glasom, zraven pa se tako strašno grdo držal, da bi bil človek mislil, da je kak strah iz Voltairejevih iger.

„Kje imaš pa citre“, praša ga dalje Flerijanek, „sedaj-le bi nam lahko katero zaigral?“

„Veš Flerijanek, duša božja, citer pa nimam več. Glej hudičana, citer bi bile mene ob grùnt pripravile, ko bi ga bil kedaj imel, le počakaj, naj ti povem, kakó so me bile nairhale. Bilo je le uno leto, ko je bila vojska na Laškem. Nekega večera pred pustom pride ta-le Ajdinar k meni ter me prosi, da bi šel ž njim pod Lipovico citrat, ker gori so imeli fantje navadna shodišča, ko je bila še Lenčika doma.“

„Pes te potiplji“, pravim sam pri sebi, „saj bi bilo res dobro, ko bi nekoliko postopil tje gori. Tobaka ravno nimam, čevlje bo treba dati nakovát črnemu Jurju, dobro bi bilo, ko bi si kak bor prislužil. Le stisnem citre pod kožuh ter jo vrežem ž njim pod Lipovico.“

Gori sem citral in citral in bil sem si že toliko prislužil, da bi bil lahko tobaka kupil in čevlje dal nakovát, pa Bog ti ga vedi, kaj sem mislil, da sem se ravno takrat vdeležil družega naglavnega greha, lakomnosti. Djal sem sam pri sebi: „Bôre za tobak in čevlje imaš že v žepu, teh ti nihče ne odvzame, kaj pa, ko bi še nekoliko zabrenkal, pa bi si zaslužil za frakelj žganja.“ In res začnem brenkati. Ravno sem najhuje pritiskal, ko duri zaškripljejo in v sobo stopita dva žendarja. Mene nista koj videla, torej skrijem brž citre za peč. Pa sam hudir mu je menda povedal za-nje: kar segel je za peč, pa jih je vzel. Fantine sta spodila ven, meni pa sta rekla, naj pridem v grajščino po citre. — „Le imejte jih doli“, djal sem, „pogne pa že ne grem ne, ne mara bi me še kaj priprli.“ Konec tedna mi prinese berič, tisti suhi, sključeni dedec, zaplato papirja, rekoč, naj se oglasim pri gosposki, in za tisto zaplato sem mu moral plačati pet krajcarjev. — V grajščini so mi dali citre nazaj, ali moral sem plačati odškodovanja štiri dvajsetice, eno pa za priklado, da bi te hudirja, pa je šel zaslužek in pa še drugo zraven. Nekoliko jezen, nekoliko žalosten stisnem citre pod pazduho ter grem proti domu. Prišedši na Koroščev travnik do tistega krivega gabra, pa pravim: „Ves dobiček je šel gospodi v mošnjček; jaz pa ne bom gospodi služil, ki ima sama dovelj. Hvala Bogú, citre dolgo sem vas imel, ali kamor je šla krava, naj tje gre še tele“, in — lop! — treščim je v gaber, da so se kar razletele. Od takrat imam pa mir pred gosposko.“

„Mrtanovec, zakaj si pa podplate odtrgal pri čevljih?“ vpraša ga Škante, velikansk možak, ko je jenjal pripovedovati.

„Raca na vodi, kaj pa tebe brigajo moji podplatje. Zató sem je odtrgal, ker jih ne potrebujem. Lansko spomlad sem nosil gnoj gori-le v Jurčetov breg, — presneta bodi, toliko sem ga nesel, da ga Mehéle s svojo kljuso, tisto suho, še toliko ne pelje ne, — pa sem ga nesel naravnost navkreber, pa mi je spodletelo, pa sem padel tako nazarensko, da se je ves gnoj na-me zvrnil. Od takrat pa, primojruha, sem tako obljubo storil, da ne bom vse življenje več polgroša na podplatih raztrgal, pa ga tudi ne bom.“

Med svati je nastajal vedno večji hrup, kolikor bolj so se praznili kozarci. Meni začne prihajati vroče v tesni sobi, torej si napravim tobak in grem pred hišo na klopico hladit se. Nisem dolgo sedel, ko tudi Mrtanovec pricenca s svojo mavho ven ter se vsede zraven mene. Nekaj časa sedim tiho pregledovaje zvezde na nebu, kar se domislim železnega križa, ki je stal samotni v kotu na pokopališču. Večkrat sem ga skrbno ogledoval, ali ni bilo moč izvedeti; kdo leži pod njim, ker so bile črke že vse razpraskane, vaščanov pa mi tudi ni vedel nihče povedati družega, kakor da je oni človek pri nekem požaru konec storil, kar je moja radovednost še bolj zvekševalo.

„Oče“, pričem po kratkem molčanju, „vi ste že zelo stari, skoraj najstareši v naši fari, povejte mi, kdo je pokopan pod unim križem, ki stoji v kotu na desni strani kapele.“

„Blneški vrtnar — Smolarjev Tone so mu rekli; mora že biti blizo šestdeset let, kar je storil nesrečno smrt.“

„Ali bi mi ne mogli povedati kaj več o njem?“ vprašam ga dalje.

„O pač, vse še dobro vém, kako je bilo. Tedaj sem ravno pustil pri Šimencu pastirsko službo ter šel služiti prvokrat za hlapca k Tonícu. — Poslušajte, bom povedal, kako je bilo s tistim vrtnarjem.“

Nekega večera pridem domú s Črnovč, kamor sem bil mostnice peljal. V veži je večerjala družina, v hiši pa sta sedela pri mizi, — vrtnar Smolarjev Tone in pa ranji Toníc, Bog mu daj nebeško luč; samo Rezike, domače hčere, ni bilo nikjer. Videti, da se stari grozno grdó drži in da tudi vrtnar ne blekne nobene, kar ni bila njegova navada, vsedem se tudi jaz tiho k peči, ter si napravim tobaka; kajti mislil sem si, jima že kaj navskriž hodi, torej je najbolje, da ju pustim. Ker pa le ni bilo pričakati nobene besede iz starčevih ust, zato pravim sam pri sebi: „Kaj pa, ko bi ti nocoj prvi zinil, morda ne moreta na tir priti, poskusi.“ In res se pomaknem od peči k mizi ter pravim Tonícu: „Ovbe, oče Toníc, kaj že to, da ste danes tako hudi, sicer ni vaša navada, da bi molčali, nocoj pa ste tihi, kakor sv. Janez v oltarji.“

„Kako ne bi se jezil, ko mi lastni otroci glavo belijo in grob kopljejo. — Drugi ljudje veste, kaj se godi pri naši hiši, in meni ne pové živa duša nič o tem, in vendar sem le jaz oče in gospodar pri tej hiši, jaz moram skrbeti za vse. Uni večer sem slišal ropot pod oknom, ali vedel nisem kdo je, torej sem v stran strelil, od slej pa, pri moji živi veri, ne bom več v stran streljal, meril bom, dobro meril, in stavim, da ga bom zadel, če je tudi sam peklenšček.“

Bom li videl, če moja stara, oslabela roka še dobro meri ali ne. Koj jutri bom poročil onemu prekletemu mazaču, naj mi ne hodi več krog moje hiše po noči, če hoče imeti zdrava jetra, sicer naj se ga Bog usmili, jaz se ga ne bom. Kdor po noči hodi krog mojih oken, ni pošten človek, ampak tat, ropar! Tako je govoril stari ves razburjen in solzé so mu stopile v oči.

To slišavši sem koj vedel, kam pes tace molí. — Tu-le doli v Koroščevi hiši je stanoval takrat nek tujec, lep mlad fant; od kod je prišel, tega ni nihče vedel. Pečal se je z zdravništvom; ker pa je bolnike le večidel s puščanjem in mlačno vodo zdravil, ter je toliko časa dremsal in dremsal, da je vsako kapljico krvi iz njih spravil, zato mu niso ljudjé dokaj zaupali, zato so ga še-le tedaj klicali k bolnikom, ko je že duša zapuščala teló; on pa je tudi skrbel, da je vsakdo, ki mu je prišel v roke, zapustil svetne težave ter se preselil v večno življenje. —

Kakor sem že rekel, bil je zal fant, in marsikaka dekle ga je milo pogledovala skozi okno, kedar se je šetal v nedeljo popoldne po vasi ter pušil iz dolge turške pipe. Toničeva Rezika je bila takrat stara kakih osemnajst let, zala deklica, da malo tacih, torej ni čuda, da se je tudi mlademu zdravniku prikupila. Odkar jo je videl prvičkrat v domači cerkvi, hodil je vedno tje gori, kar je takrat še tem lože bilo, ker je bila pri Tonícu še krčma in ni nihče mogel koj od začetka kaj napečnega soditi; Rezika se je pa tudi rada ž njim kaj pomenila, ker je bil mladeneč zeló prijazen. Staremu se še senjalo ni, kaj se med hčerjo in zdravnikom kuha, še vesel je bil, ker je dobil tako zgovornega gosta v hišo. Kdor pa je njuno obnašanje bolj na tanko opazoval, videl je koj, da je med njima še kaj več, nego zgolj prijateljstvo. Zdravnik je zahajal vedno bolj pogosto k Tonícu, in ker je bil dan vedno kraji noč pa dolga, zato je včasih tudi po noči priromal pod njeno okence, da bi jej povedal še kaj važnega, kar je pozabil po dnevi.

Jaz sem ležal v praproti pred hlevom ter vse dobro vedel te reči. Lehko bi mu bil včasih spodmeknil lestvico, da bi bil telebil na tla in si razbil bučo, pa djal sem: „Če je všeč staremu in Reziki, naj bo pa še meni; čemu se bom vtikal v norčije, ki mi niso nič mar, slednjič bi še Toníc mislil, da jaz hodim za njegovo hčerjo, kar me Bog varuj; Reziki pa tudi nočem nagajati, ker me ima rada in mi večkrat kupi tobaka. Naj hodi k nji zastran mene, jaz ne bom imel niti zgube niti dobička, in skupil jo pa bo fante, skupil, če prej ne, pa poznej. — Takrat je zahajal k Tonícu tudi Blneški vrtnar, tudi čeden fant, samo nekoliko stareji, nego zdravnik. Ker mu je bil oče umrl in je bil on edin otrok, moral je vrtnarijo popustiti ter prevzeti doma v očetovi hiši gospodarstvo. Videti pa, da možu ni dobro samemu biti, zlasti če ima veliko posestvo, sklenil si je poiskati tovaršico, ki bi mu pomagala prenašati križe in težave pri gospodarstvu, za kar pa se mu ni zdelo nobena tako pripravna, kot Toničeva Rezika. Stari videti, da je fant varčen in priden, tedaj dober gospodar, ni imel nič zoper to, le Rezika se ga je branila in

branila, čeravno ni vedela povedati vzroka zakaj. Na svetu pa je že takó: kar vé eden, to vé tudi drugi, in tako se je raznesla tudi novica o Rezkinem znanji z zdravnikom kmalo po vasi in slednjič je priromala tudi do očinih ušés.

Ker se je zvečer stari le vedno huje jezil, jel sem ga tolažiti. „Nikar se ne jezite“, djal sem mu, „jeza vam bo škodovala in slednjič boste še zboleli. Čemu to? Kar potolažite se, saj morda ni tako hudó, kakor mislite; mlada kri rada nori.“

„Potolaženi bodite, ahá, to se lahko reče! Le bodi potolažen, če si dekle po norčiji nakoplje nesrečo na glavo, in bodo ljudje s prstom za njo kazali. Kdo bode drugi vzrok, kakor oče, ki ni dosti pazil na-njo. Da bi jo pa temu pritepencu dal, Bog me ne kaznuj, tega pa ne, ni kratko ni malo, dokler bom mogel še s kakim udom gibati.“

Dolgo se je še mož jezil, vrtnar pa ni rekel ni bev ni mev, ampak zmajal je z glavo, vošil lahko noč ter odšel domu. Mene je jel že zaspanec nadlegovati, zatorej sem jo pomaknil v hlev na slamo ter sladko zaspal, stari pa je pogasil luč, šel v zgorno sobo, kjer je spala Rezika, in še dolgo po noči stal pri odprtem oknu z napeto puško, pričakovaje krščenega zajca.

Tisto noč ni bilo zdravnika, drugo jutro tudi ne, menda je zvedel starega namere. — V nedeljo zvečer sem ravno konjem nastlal in zobanje napravil, potem pa se vlegel na voz pred hlev; kar pride sem od kózelca zdravnik, pristavi lestvo k oknu in potrka lahno na šipe. Kmalo se prikaže k oknu belo oblečena ženska, bila je Rezika. Dolgo sta se pogovarjala, pa razumeti nisem mogel kaj, le toliko vem, da se je Rezika jokala. Slednjič postopi zdravnik kaka dva klina navzdol, stisne še enkrat Reziki rokó ter reče: „Bog te obvaruj in mene nikar ne zabi“, potem pa zgine za kózelcem. Zdajci se zasliši iz podstrešja strašna kletev in — pok! zagrmí proti kózelcu. Pa stari je slabo meril, zadel je veje stare belice, ki je stala kraj kozelca, in hruške so se vsule s češuljami vred na tla. — „Zopet mi je odšel hudič“, zarenčal je Tonic ter se napotil naravnost v zgornico hčere zmerjat. Dobro sem slišal, kako je vpil: „Ti grda potepenka ti, tedaj še tega se mi manjka, da bodeš sramoto delala moji hiši. Le kar pusti mi ga z nimar od slej, če ne ti raztrgam vse cunjé, ki sem ti jih pripravil, pa te poženem nago po svetu. Išči si potem živeža, kjer koli hočeš, v mojo hišo te nočem več; dobro si zapomni!“

Drugi dan ni bilo zdravnika več v vasi, nihče ni vedel, kam je prešel, le stara kokošarica Katreška je pravila, da ga je videla iti tisto jutro še pred dnevom po cesti s popotno torbo čez ramo, ko je ona ravno odmolila zadnji očenaš za duše v vicah ter si napravila po svoji navadi pipico tobačka za zajutrek.

Minuli ste kake dve leti od tistega večera, ko je zdravnik zginil. Po vasi so ga bili že popolnoma pozabili, le kokošarica Katreška je zmolila včasih kak očenašek za njegovo dušo, ker jej je bil, kakor je večkrat pravila, spraval sitna kurja očesa z nog ter je

ni tako grdo mesaril, kakor druge ljudi. Rezika je bila še zala deklica, kakor popred, le bolj tiha je postala. Stari je ni več silil k možitvi, ker je vedel, da je res še nekoliko premlada, nevarnosti se pa tudi ni bilo bati več od nobene strani, kar je bil odšel zdravnik.

Bilo je krog malega šmarna. Ravno smo bili dokončali košnjo in Tonic nam je napravil dobro večerjo; pet bokalov vina nam je bil dal. Med pijačo mi pride na misel, — sam ne vém kako —, tisti zdravnik. „Kaj pravite“, začnem proti drugim, „kam je-li prišel tisti zdravnik, ki je hodil k nam, nobena živa duša ne vé nič več o njem“.

„Naj bo, kjer hoče“, pravi ranji Luka, „nič ni bilo vrednega pri njem, razun puške. Veste oče, prav ste storili, da ste ga odpodili, kakor psa, on bi vam bil še kaj naklepal, gotovo vam bi bil, pri moji zeleni. Veš Rezika, pa nikar ne bodi huda, da tako govorim, je res“, djal je Reziki, ki je sedela tiho pri mizi, „saj sedaj je že, kar je, pa vendar, da rečem, jaz ga nisem nič kaj rad videl. Primojruha, jaz bi bil že zdavno tam, kjer, muh ni, ko bi me bil on zdravil. Dvakrat je prišel k meni, ko sem imel vročinsko bolezen, pa mi je ta namerkaj toliko vode velel piti, da bi bil kmalo utonil; potlej sem pa poslal po konjederko v Demžale, pa sem bil kar precej dober“.

Vozniki in ptujci, ki so prej pili v stranski sobi, spravili so se bili že večidel k počitku, nam pa je že tudi tekel zadnji bokal, ko se nakrat duri odpró in v sobo stopi velik, ves poraščen mož, zavit v črn plašč, na glavi pa je imel oficirsko kapico. Srpo je pogledal po hiši, vsedel se v kot k drugi mizi ter zaukazal prinesiti polič vina, potem pa ni črnil več besedice. Ko je izpil, vrgel je na mizo sreberno desetico, pa je odšel. Mi se nismo dosti zanj menili, ker takrat, ko še ni bilo železnice, so prihajali razni ljudje po cesti. Ko pa je drugi večer zopet prišel in potem zaporedoma, ob ravno tisti uri in vedno enako opravljen, začelo se nam je pa le čudno zdeti. Stara Šemkulja pa, ki je prišla vsak večer k nam, naredila je vselej, kedar ga je videla, grozno velik križ in strahoma vzdihnila: „Bog nas varuj hudega!“ Po vasi pa je raznesla novico, da hodi k Tonicu, — Bog in sv. križ božji — rogati v vas.

Neko popoldne nesem v farovž tri kljuke prediva, ki smo ga bili dolžni za biro. Stari Andrejček je ravno vežo belil, gospod so pa sedeli na klopici in nekaj brali. Jaz oddám predivo in ravno mi je bilo na jeziku, da bi bil vprašal gospod fajmoštra, ali je kaj res ali ne, kar ljudje trabuzgajo in stare babščeta po vasi raznašajo: da hodi hudič k nam, ko pride od cerkve sem naš črni gost.

„Kaj pravite gospod fajmošter“, vprašam jih, „kdo je neki ta-le človek? vedno hodi k nam, pa nič ne govori“.

„Kak ptujec najbrž; se mu že prijetno zdi v tej dolini“, odvrnejo kratko.

„Naka“, pravi Andrejček, ter si popravi svoj ves apnén slamnik na glavi, „jaz sem to vse drugače vganil. Jaz sem tuhtal in tuhtal, slednjich pa sem brž ko ne na pravo žilo zadél; zlo — zlomek

naj me, če ni ta človek na vsem svetu takošen, kakor je bil tisti Korošček dohtar, saj ste ga poznali; in pa on bo“.

Fajmošter so zmajali z ramama ter odšli v sobo, z Andrejčkom pa sva tako presodila, da je črni gospod Korošček dohtar; sklenila sva pa o tej reči molčati.

Odkar je začel ptujec prihajati k Tonicu, je tudi vrtnar vedno bolj silil z ženitvijo, bodi si, da se mu je res mudilo, ali pa, da se mu je zdel črni gost nevaren človek, posebno pa, ker se je bila Rezika nekaj dni sem vsa spremenila. Ali naj je že bilo, kar je hotelo, vrtnar je pričakal, česar je že dolgo želel: tretji pondeljek zjutraj bila je poroka v farni cerkvi vkljub Rezkinih oviram, ki se je vedno branila možitve. — Rezika, ki je bila že prej tiha, postala je sedaj še bolj otožna, le malo je govorila, na samem pa je vedno jokala. Mož je mislil, da se jej toži po domu, da pa jej bode poznej že prešlo, ko se nekoliko privadi, ali Rezika je le ostala, kakor je bila: tiha in žalostna. — Tudi ptujec je le malokdaj prišel h Tonicu, kar se je bila Rezika omožila, videli so ga pa večkrat po noči hoditi krog Smolarjeve hiše, kar je ljudem še bolj glavo zmešalo in po vasi še več hrupa napravilo.

To je trpelo tje do adventa. Adventno nedeljo zvečer pridem že pozno domú z Vranskega, kamor sem bil peljal dva človeka; domá so že vsi spali, le oče in pa mladi Smolar sta bila še v hiši. Komaj spravim konje v hlev in voz pod streho, kar začne biti plat zvoná. Jaz tečem na cesto, da bi videl, kje gori, tačas pa tudi pritečeta iz hiše Tonic in Smolar. „O Jezus!“ zavpije Smolár, „moja hiša gori!“ Nihče ni več črhnil besede, kakor besni tekli smo tje-kaj, vsak je hotel biti prvi. Tje prišedši smo našli že vse v ognji, ljudi pa skoraj nikjer nič. Vežne duri so bile zapahnjene. „Oh moja žena!“ viknil je Smolár in zaletel se v vrata, da je kar ključavnica odletela. Hiša je bila narejena po stari šegi. Spodnji del je bil sezidan, zgornji pa, kjer sta imela vse premoženje in tudi postelji, bil je lesen. Dobro smo videli skozi okna, kako je planil Smolár v že vso gorečo sobo ter nesel od puha omamljeno ženo iz postelje. Srečno smo bili prestregli spodej Reziko, in Smolár se je ravno pripravil poskočiti na tla, kar se vdere vsa goreča greda nanj ter ga zagrebe v požar. — Drugo jutro smo našli vse sežgano truplo, ni bilo več znati človeške podobe. Pokopali smo nesrečnega možá kraj njegovega očeta v kot na pokopališču, Tonic pa mu je oskrbel spominek, železen križ. — Rezika je sicer zopet ozdravela, ali bila ni več tista, kot poprej. Jelo se jej je mešati in leto poznej je tudi njo rešila smrt zemskega trpljenja. Dva dni po tistej nesrečni noči našli so mrtvega v Savi tudi črnega gosta, ki ni bil nihče drugi, kot zdravnik.

Skandrov Lovre pa je poznej pripovedoval, da je videl tisti večer, ko je Smolár pogorel, in je on ravno s hriboy prišel, kjer je krompir in repo bral, črnega gospoda na Ciceljnu pri Šimenčevem znamenji, kjer je grozno milo jokal, potem pa kakor besen zdirjal v dolino,

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

Dostavek k XI.: Pozoj. (str. 309 in 310.)

(Dalje.)

6. Ljudi pripovedaju, da se takaj v pozoja i vrag pretvori i da je pozojev vu staro vreme bilo vnogo više nego je jih dendenešni, i da su imeli vekšu moč od poklem, kak je Kristuš ostavil molitve, i vezda moreju je van i grebencijaši dijaki spelati i ž njimi delati, kaj goder hočeju. Gda je vre stari pozoj, onda more ga grebencijaš van izpelati, i onda se višeput sam pokaže, pak ako se kaj poleg njega pase, onda se razija pak tak k sebi sapom potegne toju stvar i mam ju poždere, ako je baš i človek blizu, ne more mu vujti, gda se vre jemput razije. Pred nekulikemi letmi pasli su govedari krave jêseni okolo Mihola baš vu Krčanjku pak su se krave pasle blizu toga bereka. Na jemput je krava zaruknala i prepala je vut berek; stvora ni glasa kravi. Mam kak su to vidli pastiri i čuli, išli su glet, ali nisu nikaj drugo vidli nego samo, da se je blato malo gibalo. Deca su išla mam dimov povedat, kaj se je pripetilo. Baš je bil svetek pak su išli i ljudi glet. Dojdu tam, nikaj drugo nisu vidli nego vodu i blato. Onda su išli z nogami glet, prepadali su, ali nisu nikaj našli, mislili su, da je krava prepala v mul. Onda su 'si rekli: nikaj drugo ne more biti, nego je pozoj nutri, pak je ju on k sebi potegnul i pojel; i dendenešni ne pustiju marhe nuter. Pred nekulikemi letmi je takaj vu Staroj grabi požrl više krav i jeno dve pucice, ali pozoji stari su izpelani iz Stare grabe i iz Krčanjka.

7. Grebencijaš mora se javiti plebanušu, da kak hoče, da pozoja sneme: ali ga hoče, da ga spela na sohem ali na mokrem. Ako ga spela na sohem, onda je strašni viher, da hoče 'se podreti; ako pak ga dopusti plebanuš na mokrem, onda je strašni slapi, deždje i tuča pak 'se potere; kud goder ide, onde več deset let pošteno ne rodi. Jemput je došel jeden grebencijaš vu Sveti Peter vu Oróvcu k plebanušu. Baš je bil svetek nekakov pak su ga i ljudi vidli. Mâm mu je rekel, da ima vu fari jednoga pozoja pak jeli mu ga dâ van spelati i kak ga hoče dati, jeli na suhem ali na mokrem. Rekel mu ga je na suhem spelati i da naj pazi, da ne bo puno kvara napravil na njegovoj fari. I mam on svetek vidli su ljudi iz sela Selanec, kaj stoji na bregu, a pod tim selom su sinokoše Zamladenečke, da je došel nekakov pop k tomu bereku Krčanjku pak si je knjigu zel žepa pak je molil a ljudi su ga z brega gledeli, kaj bô on to delal. Na jemput se je mali oblak digel od Kalnika i mam se je počelo oblačiti na 'se strane. Na jemput je nekaj pokazalo iz bereka veliku glavu. On nê nikaj marel, samo je vu knjigu molil. Počelo se je i selo malo drndati a sinokoše bežale su gôske i pure 'se dimov. Na jemput se je van to čudo pokazalo tak zeleno, kak je kuščer. On se nê bojal, neg je hitil na njega vuzdu i sel si je, a tak je visok bil kak najvikši konj. Gda je sel na njega, mam

je odletel a rep mu je išče bil vu bereku, ali gda ga je zdigel malo od zemlje, počel je tak strašni viher puhati, da je 'se vrbe, breste, klene, hraste strgal i podrł, a kud goder je išel, 'se je rušil: stanje, hrastje, hiže, turne, i onda je bil po Bočkovcu jeno šest štaglov zrušil i spodrl i isti turen kapele svetoga Antona vu Kuščerovcu. Drugi den su pitali plebanuša, jeli je morebiti on poslal grebencijaša pak da im je riftek pozoja van spelal. Nu on im je tajil, da nê nikakvoga grebencijaša imel pri sebi i da nikoj o tom ne zna niti od pozoja, ar bi ga bili tužili i more biti i 'morili, ar im je bilo puno kvara. Nu oni su mu povedali, kakov je taj pozoj i kak ga je van vadil i da mu se je tak pred zubmi svetilo, kak na sem svetu plamen i da su ga vidli visoko pet do šest žrdi' a da se je skrıl vu meglu, onda ga nisu više vidli tak lepo, nego su ga pak vidli do sedem osem rali daline.

8. I tak je jemput došel takaj nekakov mladi pop kalničkomu pak se je i on ž njim šetal po dvorišču i spominali su se, nu nikaj hrvatski, nego 'se dijački to je bilo buš na jedno crkveno posvetilišče i bilo je tam puno ljudi i popov. Na jemput okolo obeda, gda su se volari dimov s paše gibali, došel je baš on pop, kojega su vidli jutro pri cerkvi, tam k njim pak im se je poklonil i pital je nje: čujete prijatelji, gde je tu veliki berek, gde velite, da je nutri pozoj? Oni su mu mam pokazali pak su ga išče zapitali, da kaj bi rad on s tem pozojem. On je rekel, da je čul, da im veliku škodu dela i da, ako oni hočeju, da im ga on zvađi. Gda su čuli toga popa, kaj im je povedal, rekli su mu: je, ako ga hočete za nikaj, onda ga slobono vadite van. On je rekel, da nje ne prosi nikaj, nego da on im ga za nikaj van spela. Oni su štelı toga pozoja videti, kakor je, nu on im je rekel: vi ite daleko pak me od onud gledete, bute dosta dobro videli. Oni so odišli malo dale pak su ga gledeli kaj bô delal i baš su stali nekak za rep pozojev a vole su poslali po jenem dečecu 'se dimov. On si je mam stal blizu toga bereka, zel si je knjigu v ruku pak je počel moliti. Molil je vre dober čas, na jemput su se počeli oblaki digati od 'se' stran. Gda je vre dugo molil, počela se je ona mlaka malo zibati i cela sinokoša. Na jemput je van glavu pokazal i razijal se je, da bi mu dve vedre lagev 'lezel vu požirak, a jezik je splazil dva klaftre dug i ov je bil žarek kak je na sem svetu žargučı vôglen i splazi ga na toga popa, ali pop se nê niti krenal ni genal, a 'z lampov mu su takve pene letele na popa kaj su bile tak žarke, kak je ista prhajka, da je bil ves pop v jenem ognju, ali nê se on nikaj bojal niti plašil, neg je samo v svoju klinjgu (knjigu) gledel i molil. Gda se pop nê nikaj bojal, počel je ručati kak sečki vol i moral je iti van in gda je išel van, mislili su volari, da se bô 'se podrlo, kaj je goder gde na svetu i da budu oni i ona sinokoša prepali vu zemlju, kak se je strašno gibala; počeli su se bogu moliti. Gda je ves vre vani bil, išče mu je bil rep vu bereku. Pop je mam na njega vuzdu hitil, gda je s prvemi nogami van zišel. Moral mu se že prituliti, gda je štel na njega sesti. Gda je na njega sel, mam je odletel kak strela gore, a gda se je zdigel

i gda je rep spuknal z bereka, tak je švignal ž njim, da je na šest klastrov daleko vrbe van strgel, i mam je počela tōča cureti i tak je veliki slapi postal, da je kleti, hiže, štagle, drvje rušil. Ovi su mislili, da ne bō ostalo niti jednoga lista celoga, kakva je to tōča curela, tak debela kak su kokošina jajca, i kud goder ga je jahal, tōd je tōča curela a slapi je štel 'se porušiti. Išel je čez Glogóvnicu, tam je zrušil celi turen, niti ga dendenešni nê turna, i čez Križavec, tam je takaj zrušil turen, nego ne baš 'sega, samo do zvonov. Gda je ta nesreča prešla, ovi siromaki volari komaj su mogli iti dimo od straha, a mokri, kak da bi je z vode snel, a vuha su imeli skorem 'se krvave, ar je je on slapi pak tōča 'se zdrapala po licu i po vuhi'. Gda su ovi volari dimov došli, pitali su je: gde ste bili, kaj se niste mogli kam skriti pod kakvu klet ali vrbu? Ali gda su im volari počeli pripovedati, kak se je to pripetilo, počeli su im se onda smejati jedni, drugi su je počeli kleti, da zakaj ga nisu pretirala toga grebencijaša, da bi im barem bilo polje i gorice cele, a vezda im je 'se potukla tōča. Oni su se spričavali, da kaj su oni znali, kaj bō stoga, da bi bili znali, bi ga bili s prutjem preterali, od kud je i došel. Ali gda je vre bes 'se zel, onda su je počeli spitovati: pak kakov je ta pozoj i jesu li ga vidli. Oni su mam počeli pripovedati kakov je bil i kak se je van pukal: on vam je prek zeleni, kak je na sem svetu kušcer, dadar vam je prek, kak ona kača, koja je vre od starosti osedela; rep ima dugi i ves kačin, vuha oselska, hrnjec i klove svinske, glavu volovsku, noge i krampe mačkove, jezik kačin a truple konjsko. Gda je van glavu pokazal, tak je veliki jezik van splazil, da je bil išče skorem jemput tulik, kulik je pop bil, i tak se je razijal, da smo mislili, da ga bō mam požrl; ali se ga nê nikaj bojal. On je tak pene kosal, da su išle na popa tak žarke, kak je na sem svetu prhajka, ali se nê nikaj bojal. Gda je sel na njega, moral se je pozoj prignati, a gda je sel, mam je pod zrak odletel, kak da bi ga veter odnesel, a gda je rep iz bereka spuknal, tak je ž njim švignal, da je 'se vrbe vu Stari Grabi spotrl i mam je tulik slapi postal, da je štel 'se podreti i nas skorem je potokel, i mam je tak velika tōča počela cureti, kak su kokošina jajca. Kak se je to bolje razglasilo, onda su rekli, da su oni znali, da ga bō van pelal, bi ga bili pričekali z batjem i makar baš bi ga 'morili do smrti, ipak im bi ostalo bilo polje i cela letina, a vezda su siromaki. Onda su pitali plebanuša, morebiti mu je on rekel, a plebanuš im je rekel: vi bedaki, ako ste ga vidli, zakaj niste meni išli povedat, ali bi ga bili mogli sami zbiti i preterati od kud je i došel. Nu to je pop samo za to rekel, da ga ne bi išče farniki zbili. —

9. Jemput bil je pozoj v jednoj sinokoši i došel je grebencijaš ga van vadit. Baš je bil jeden mali pastir vu toj sinokoši, koj je jako pošteno znal. Njega si je grebencijaš zel i sel se je poleg njega. On je spelal dva van, jednoga velikoga a drugoga mladoga, nu gda je ove van vadir, nê bil tulik strah. Gda su vre obodva bili vani, del je grebencijaš na obodva vuzde i dečec mu je rekel, da mu naj dā na maloga sest. On mu je rekel, da naj si sede na ma-

loga. Gda su si obodva seli na pozoje, ali siromaku dečecu opal je klobuk baš onda, gda su poleteli vu zrak i na jemput zakriči: čakajte malo, klobuk mi je opal. Na to mu je grebencijaš odgovoril: ohô, kesno ti je, čakaj, vre si tri mile daleko od zemlje. Tak su brzo odišli kak strela. Na to je dečec pripovedal, gda se je dimov povrnal, i rekel je, da tak brzo ide, kak da bi lastojica odletela, i da su tak daleko odišli, da su jeno leto dan dimov išli, i da je ov grebencijaš tržil 'saki komačec za jeden cekin. —

10. Jemput je došel jeden grebencijaš takaj jednomu plebanušu, da mu dopusti van pozoja zvaditi i kak hoče, jeli na suhem ali pak na mokrem. Gda je to plebanuš čul, rekel je: slobono ga van spelajte, nego pazite, da ne bô puno kvara, a ja bôm s kraja gledel, da ga bôm videl, kakov je. Grebencijaš mu je rekel, da naj slobono s kraja gledi, nego naj se nekam dâ privezati za kakov stôp, drugač bi ga odnesel viher. Pop je rekel, da mu ne treba dati se privezati, da nigdar nê videl takvoga vetra, da bi človeka odnesel. Nu on mu je rekel, da ne bu mogel obstati, naj se priveže. Pop se je dal 'pôtiti i privezali su ga za jeden stôp. Grebencijaš si je stal na breg blizu bereka, pak si je snel van svoju klinjgu pak je počel moliti. Pozoj je počel z velikim strahom van iti i gda ga je van spelal, sel je na njega pak se je zdigel pod zrak i mam je odišel, da ga pop nê niti videl. Ali kak si je rep van zmeknal, mam je ž njim švignal, da je 'se drvje na okolo podrl i tak velik je viher postal, da je stôp van i s popom zmeknal, i da nê bil pop privezan, bi ga bil viher odnesel. Onda je rekel pop: nigdar ne bom više išel glet, naj ga pela kam hoče. — Zamladinec.

Vabilo na naročbo.

Z novim letom nastopi „slovenski Glasnik“ svoj deseti tečaj. Pri tej priložnosti se zahvalja vsem svojim naročnikom za njih dose-danjo podporo, ob enem jih pa prosi tudi za prihodnje leto njih blagovoljne pripomoči, da more domače lepoznanstvo še dalje z vspehom obdelovati. Mnogo najboljših slovenskih pisateljev mu je obljubilo tudi v desetem tečaju krepko podporo z mnogovrstnim pripovednim in podučnim berilom v vezani in nevezani besedi; v svesti naj si bodo častiti bralci, da jim ustreže vsak list s prav mikavno tvarino.

Notranja razredba snovi in cena mu ostane, kakoršna je bila doslej; na obliki pa se bo Glasnik povekšal in bo po mnogostrani želji trikrat v mesecu (5., 15. in 25. dne) na pol poli največe (regalne) osmerke na svitlo prihajal. Vkljub večim stroškom ostane naročnina za celo leto s poštnino vred 3 gld. (polletno 1 gld. 50 nkr.), za Celovec pa 2 gld. 70 nkr. (polletno 1 gld. 35 nkr.); da se pa naročba naši mladini še bolj olajša, morejo ga učenci srednjih in viših šol vsacih 10 iztisov, pod enim naslovom prejemanih, po znižani ceni polletno za 12 gld. dobivati, ako svojo naročnino, če ni mogoče prej,

vsaj v prvi polovici meseca svečana opravijo. — Da se more razpošiljava brž s prvim listom redno pričeti, naj se oglase častiti naročniki najprej ko jim je mogoče; če bi pa kdo naročilu še ne mogel naročnine ob novem letu pridjati, tisti naj jo blagovoljno pošlje vsaj v prvi polovici meseca svečana, da moremo tudi mi obilne stroške za honorarje, tiskanje in razpošiljanje po pošti redno plačevati. Naročilni denarji naj se pošiljajo ali naravnost vredništvu „slov. Glasnika“, ali z naročnino za „Slovenca“ ali „Prijatla“ vred v frankiranih pismih.

Naj najde naš edini lepoznavski list po vseh stranéh zadostne duševne in materialne podpore, da bode tudi dalje, kakor doslej, podpora slovenskim pisateljem in slovenski književnosti!

Kako bode s „Cvetjem“, ko bo peta šestka dovršena, in kaj bode obsegalo, to se o svojem času naznani. Kdor si hoče starših, po Cvetji izdanih del, prav po ceni nakupiti, more sledeča dela, če si jih vsaj za 2 gld. vrednosti na enkrat izbere, po pristavljeni ceni dobiti, namreč: „Slovo o polku Igorové (24 str.) za 7 kr.; „Tomaž Mor“ (96 str.) za 20 kr.; Umekove „Pesmi“ (173 str.) za 40 kr.; „Kirdžali“ (318 str.) za 60 kr.; Bilčeve „Pervence“ (104 str.) za 30 kr.; „Ismael-bej“ (88 str.) za 15 kr.; „Agapija“ (80 str.) za 15 kr.; „Družina Alvaredova“ (164 str.) 35 kr.; Umekov „Ciril in Metod“ (52 str.) za 12 kr.; „Kitica Andersenovih pravljic“ (80 str.) za 15 kr.; „Ajant“ (87 str.) za 18 kr.; „Georgikon“ (118 str.) za 20 kr.; Krekov „Na sv. večer“ (56 str.) za 12 kr.; Ksenofontove „Spomine“ (158 str.) za 40 kr.; „Kriton in Apologija“ (78 str.) za 15 kr.; „Babica“ (297 str.) za 70 kr.; „Viljem Tell“ (208 str.) za 40 kr.; „Veronika“ (80 str.) za 15 kr.; „Živalstvo“ (158 str.) za 40 kr. in „Rastlinstvo“ (124 str.) za 35 kr., da se bolje razširijo med Slovenci.

V Celovcu 1. decembra 1866.

Vredn. sl. Glasnika.

Imenik čast. gg. naročnikov. 329. J. Križaj, kapl. v Istri; 330. J. Kolar, fajm. v Brezji; 331. J. Pečnik, fajm. v Podgorjah; 332. J. Kovač, učitelj v Lipalji vesi; 333—63. Hribušek Drag., Lendovšek B., Podgoršek J., Žuža Fr., bivši osmošolci; Drč J., Krušič Dav., Prosen M., Ostrožnik A., Šičker J., Vodep J., osmošolci; Gorišek K., Kočevar J., Žnidaršič J., sedmošolci; Apačnik D., Dernač J., Habjan A., Koser M., Ribar A., šestošolci; Trglav J., petošolec; Dedič M., Drobnič Fr., Jeraj Fr., Lažič Drag., Mavrič J., Strgar M., Šteffer Fr., Turkuš A., štertošolci; Borsečnik A., Pleteršnik Fr., Toplak J., tretješolci — vsi v Celji; 364—90. Goriška gimnazija in semenišče; 390—408. Celovška gimnazija in semenišče; 409—61. Mariborska gimnazija; 462—74. Mariborsko semenišče; 475—82. razne knjigarnice; 483—550. Razni drugi gospodje in brezplačni iztisi. Pri tej priložnosti lepo prosimo, da se nam kmalo pošljejo zaostanki za Glasnika in Cvetje, ki znašajo še okoli 180 gld. za tekoče leto — za vsakega posebej le majhen, za nas vendar prevelik znesek. Ponavljamo torej še enkrat svojo ponižno prošnjo.

Listnica. G. J. P. Povest „Poslednja tolažba“ se natisne v 15. zv. Večernic; objubljenih reči prosim; g. J. S. Omenjeni časnik izhaja v Moskvi; zgodi se, če bo mogoče; g. Dav. T. Hvala za oboje; prosim kmalo spet kaj. — Da so se mogli dovršiti začetni sestavki, moral se je „Književni obzor“ in „Besednik“ takrat izpustiti.

„Cvetja“ 31. zvezek je ravno kar prišel na svitlo.

Vredil in založil A. Janežič v Celovcu.

Natisnil Jož. Blaznik v Ljubljani.